

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan
Lauwersmeer (8)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan augustus 2015**

Datum   Maart 2016

Colofon

Projectnaam	Lauwersmeer
Projectleider Contactpersoon	Eric Slangen Joost van Beek 06-52401510 Joost.vanBeek@rvo.nl
Auteurs	Wouter Stempher Henk van Ziel Maickel Burgers Sies Krap

Deze nota van antwoord is een uitgave van het Ministerie van Economische Zaken in samenwerking met de provincies Groningen en Fryslân en de ministeries van Defensie en Infrastructuur en Milieu.

Inhoud

Colofon—2

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—6

1 Proces, communicatie en beleid—6

1.1 Gebiedsproces—6

1.2 Communicatie—9

1.3 Draagvlak—10

1.4 Plannen en beleid—11

2 Bestaand gebruik, onderbouwing en sociaal economische aspecten—12

2.1 Bestaand gebruik—12

2.1.1 Watersport en recreatie—12

2.1.2 Huidig waterbeheer en optredende peilen—13

2.1.3 Beroepsvisserij—13

2.2 Veiligheid mensen en eigendommen, belangenafweging—15

2.3 Onderbouwing doelsoorten—21

2.4 Onderbouwing maatregelen—22

2.5 Ecologische gebiedsbeschrijving—26

2.6 Sociaal economische aspecten—28

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring—28

3.1 Rietproef en/of verwachte schade/overlast hierdoor—28

3.2 Nulmeting—36

3.3 Schaderegeling—37

3.4 Alternatieve maatregelen—42

3.5 Extra maatregelen—43

3.6 Monitoring—46

3.7 Bevaarbaarheid en toegankelijkheid vaarwegen—47

3.8 Kosten—48

3.9 Overige zienswijzen—48

4 Juridische aspecten en vergunningverlening—49

Deel A: Inleiding

Inleiding

In deze nota van antwoord beantwoorden de staatssecretaris van Economische Zaken, de minister van Defensie, de minister van Infrastructuur en Milieu en Gedeputeerde Staten van de provincies Groningen en Fryslân, het bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Lauwersmeer, de inspraakreacties op het ontwerp-beheerplan Lauwersmeer. Het ontwerp-beheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het gaat in dit gebied en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

De staatssecretaris, ministers en Gedeputeerde Staten hebben het ontwerp-beheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatcourant van 19 oktober 2015 (nr. 35251). Van 19 oktober tot en met 30 november 2015 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerp-beheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen. Op 5 september 2015 is er een informatiebijeenkomst georganiseerd te Lauwersoog. Tijdens deze bijeenkomst was er de mogelijkheid om vragen te stellen aan deskundigen en informatiemateriaal in te zien of mee te naar huis te nemen.

Inspraak

De staatssecretaris, ministers en Gedeputeerde Staten ontvingen op de aangeboden stukken in totaal 161 reacties van 158 insprekers. Dit betroffen voornamelijk reacties van individuele agrariërs en particulieren en in enkele gevallen reacties van (belangen)organisaties. In een groot aantal gevallen (ruim 90) verstuurd meerdere insprekers eensluidende reacties. In enkele gevallen spreekt de betreffende organisatie ook namens andere organisaties/personen.

Verreweg de meeste reacties gaan over de voorgestelde rietproef (proef met peilverhoging) welke als doel heeft de peildynamiek in het gebied te vergroten ten behoeve van de ontwikkeling van (water)riet en slikkige oevers en de mogelijke schade die dit kan opleveren bij belanghebbenden. Daarnaast reageren insprekers vooral op de nulmeting en de schaderegeling en de communicatie rond het opstellen en uitvoeren van het beheerplan.

Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak hebben de staatssecretaris van Economische Zaken, de ministers van Defensie en Infrastructuur en Milieu en Gedeputeerde Staten van de provincies Groningen en Fryslân het beheerplan Lauwersmeer vastgesteld. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Het beheerplan is vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de inspraakreacties zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van het bevoegd gezag. Deze nota van antwoord is anoniem opgesteld. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en gezamenlijk van een antwoord voorzien.

Deel B: Inspraakreacties

De inspraakreacties zijn gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

1 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

1.1 Gebiedsproces

Z3-D1

Door inspreker wordt geconstateerd dat in het Bestuurlijk Overleg Waterbeheer geen consensus is bereikt die recht doet aan de gewenste natuurambities en duurzaam waterbeheer.

Door inspreker wordt vermoedelijk gerefereerd aan het Bestuurlijk Overleg Watervisie Lauwersmeer (BOWL). Op 13 november 2006 heeft het BOWL een standpunt ingenomen over het toekomstige waterbeheer op het Lauwersmeer. In het BOWL waren het Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, het Ministerie van EZ, Rijkswaterstaat en de Provincie Groningen en Fryslân vertegenwoordigd. Partijen hebben vastgesteld dat de door het rijk voorlopig vastgestelde natuurdoelstelling voor het Lauwersmeer, het beste gediend is met een gedempte getijdenbeweging en dat die technisch uitvoerbaar is. Begin 2007 bleek dat er onvoldoende draagvlak in de regio bestond voor de invoering van een gedempt tij (zie ook blz. 128 van het beheerplan, onder het kopje 'Watervisie'. Het BOWL of het bestuurlijk overleg Waterbeheer heeft geen rol gehad in het beheerplan-/gebiedsproces. Desondanks zijn wij van mening dat met het beheerplan en het voorgestelde maatregelenpakket consensus is bereikt tussen de natuurdoelstellingen enerzijds en overige belangen anderzijds. Voorts was een bestuurlijk platform in de vorm van een stuurgroep betrokken bij het opstellen van het beheerplan. In deze stuurgroep waren de gedeputeerden van de Provincie Groningen en Provincie Fryslân, leden van het dagelijks bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân en wethouders van de vier omliggende gemeenten vertegenwoordigd. Binnen deze stuurgroep is overeenstemming bereikt over het beheerplan en het voorgestelde maatregelenpakket.

Z76-D8, Z77-D7, Z87-D7

Inspreker vraagt zich af of het rechtmatig is dat bij het besluit tot uitvoer van de (pilot) peilverhoging, het Algemeen Bestuur van Noorderzijlvest buitenspel is gezet.

Het algemeen bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest wordt niet buitenspel gezet. Er wordt voor de proef met peilverhoging een watervergunning in het kader van de Waterwet aangevraagd die door het algemeen bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest wordt behandeld.

Z97-D5, Z99-D7

Inspreker stelt dat er geen sprake is geweest van democratische besluitvorming en beroept zich hierbij op het feit dat GS van Groningen in de huidige situatie de regie heeft en het Waterschap Noorderzijlvest de uitvoering doet, terwijl de vorige 3 plannen zijn vastgesteld door het overleg orgaan Lauwersmeer. Inspreker geeft aan dat in dit overlegorgaan 2 gedeputeerden van Friesland en van Groningen zitting hadden en verder waren de 4 omliggende gemeenten er vertegenwoordigd met elk een wethouder. Ook waren er nog een aantal vertegenwoordigers van verschillende bedrijven en organisaties. Vier jaar geleden heeft men besloten om dit orgaan op te heffen omdat het de besluitvorming te veel vertraagde.

Het Beheer- en inrichtingsplan (BIP) Nationaal Park Lauwersmeer waar inspreker naar refereert staat los van Natura 2000 en is in principe volgend. Voor de implementatie van Natura 2000 is de rijksoverheid verantwoordelijk. Het Rijk stelt het beheerplan vast en draagt de uitvoering over aan de provincies. Het opstellen van het Natura 2000-beheerplan en de besluitvorming die daarmee gepaard is gegaan mag dus niet worden vergeleken met de besluitvorming rondom het BIP.

Overigens zijn in de stuurgroep van het Natura 2000-beheerplan Lauwersmeer de door inspreker genoemde bestuurders vertegenwoordigd geweest. Dit betreffen de gedeputeerden van de Provincie Groningen en Provincie Fryslân, leden van het dagelijks bestuur van het Waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân en wethouders van de vier omliggende gemeenten. Daarnaast is een klankbordgroep opgericht met vertegenwoordigers van andere belangen. Voorts hebben de Gedeputeerde Staten (GS) van de Provincie Groningen en Provincie Fryslân ingestemd met het ontwerp beheerplan.

De klankbordgroep van het Nationaal Park is opgeheven, daarvoor in de plaats is gekomen de klankbordgroep van het Natura 2000 beheerplan. Deelname aan de klankbordgroep tijdens het beheerplanproces was vrijblijvend en voor een ieder toegankelijk. Dit is op verschillende momenten ook gecommuniceerd. Onder meer tijdens de bijeenkomst ten behoeve van het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied, is de oproep gedaan dat het voor een ieder mogelijk was om zich aan te melden voor de klankbordgroep.

Z137-D1

Inspreker stelt dat er in het beheerplan erg weinig terug te vinden van de inbreng van de direct belang hebbende en herkent zich dan ook niet in de omschrijving op pagina 29 van het ontwerpbeheerplan waarin staat beschreven dat het beheerplan tot stand is gekomen in samenwerking met de streek.

Het Ministerie van EZ betreurt het dat de inspreker van mening is dat er onvoldoende inbreng van direct belanghebbende in het beheerplan is terug te vinden. Bij het opstellen van het beheerplan is zowel een stuur- als klankbordgroep betrokken geweest waarin de direct belanghebbende zijn vertegenwoordigd (zie ook het antwoord bij zienswijze Z97-D5). Daarnaast zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd, zowel openbare informatieavonden als bijeenkomsten voor specifieke belangengroepen. Bij het opstellen van het beheerplan is rekening gehouden met de inbreng van de stuur- en klankbordgroep, evenals de voornaamste zorgen en bezwaren die tijdens de bijeenkomsten zijn geuit.

Z78-D2, Z79-D2

Inspreker stelt dat niet duidelijk is hoe het waterbeheer en daarbij behorende waterpeilen na de (proef) periode van 2 jaar worden vastgesteld en meent dat dit in overleg met omliggende grondeigenaren en -gebruikers dient te geschieden.

Voor de rietproef (proef met peilverhoging) is een watervergunning in het kader van de Waterwet nodig. Uitvoering van de proef wordt dan ook in het kader van deze vergunning verder geregeld. Na evaluatie van de proefperiode van 2 jaar wordt duidelijk wat een eventueel vervolg moet zijn met betrekking tot het peil- en waterbeheer en of daarvoor opnieuw een watervergunning moet worden aangevraagd. De uitkomsten van de evaluatie en het vervolgproces worden gedeeld. In de beantwoording van zienswijze Z128-D18 (zie par. 1.2) staat benoemd via welke informatiekkanalen dit zal plaatsvinden. Indien relevant zal daarbij worden aangegeven hoe omwonenden daarbij betrokken kunnen zijn.

Z40-D1, Z52-D7, Z53-D7, Z93-D1, Z123-D1, Z126-D1, Z131-D1, Z138-D1

Een aantal insprekers tekent via de zienswijze bezwaar aan of geeft aan tegen een verhoging van het waterpeil te zijn. Door enkele insprekers wordt gevraagd met klem af te zien van het experiment met peilfluctuaties.

Het indienen van een zienswijze op een beheerplan vormt niet het juridisch kader waarin bezwaar kan worden gemaakt op de uitvoering van maatregelen en dan in het bijzonder de rietproef. De proef wordt mogelijk gemaakt via een watervergunning. In het kader van de aanvraagprocedure van deze vergunning is het indienen van beroep mogelijk. Op de website van het waterschap Noorderzijlvest (<https://www.noorderzijlvest.nl>) kunt u informatie vinden over de voortgang van de watervergunningsaanvraag.

Z117-D8

Inspreker vraagt zich af op welke wijze er zal worden omgegaan met de resultaten van de proeven met peilopzet. Zal dat leiden tot een wijziging van het beheerplan? Zo nee, hoe zal de besluitvorming dan verlopen?

Na afloop van de proef vindt er een evaluatie plaats waarbij aan de hand van de nulmeting via monitoring de effectiviteit van de maatregelen alsook de gevolgen voor de omgeving worden onderzocht. Er wordt geëvalueerd wat het effect is op de natuurkwaliteit en wat het effect is geweest op de randvoorwaarden, zoals veiligheid. Afhankelijk van de uitkomsten vindt een vervolg plaats en vindt mogelijk een permanente aanpassing van het waterbeheer plaats. Voor een permanente aanpassing van het waterbeheer is wederom een watervergunning nodig waarop inspraak mogelijk is. Communicatie over de evaluatie en het vervolgtraject vindt plaats via de nieuwsbrief zie hierna de aanmeldingsprocedure voor de nieuwsbrief) en de site van het NP Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl).

Aanmelden voor de nieuwsbrief kan door een mail te sturen naar: lauwersmeer@provinciegroningen.nl onder vermelding van 'aanmelding nieuwsbrief' of bellen naar de provincie Groningen: 050 – 316 4369. U kunt daarbij ook aangeven of u eerdere nieuwsbrieven wilt ontvangen.

Z128-D5

Inspreker stelt dat het onduidelijk blijft in het ontwerp-beheerplan wat er gaat gebeuren wanneer blijkt dat er onvoldoende ruimte is voor dynamiek in het gebied, die voor een robuust natuurgebied en het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen noodzakelijk is. Zo wordt op pagina 169 van het ontwerp-beheerplan gesteld dat verdere besluitvorming zal plaats vinden aan de hand van een afwegingskader. Duidelijk wordt dat de afweging gemaakt wordt op basis van technische, ecologische en financiële gronden. In de eerste beheerplanperiode moet in ieder geval een verdere achteruitgang van de

instandhoudingsdoelstellingen worden tegen gegaan, onduidelijk is of dit als randvoorwaarden voldoende geborgd is in dit afwegingskader.

Na afloop van de rietproef vindt een evaluatie plaats (zie ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8). Indien de proef niet tot de gewenste resultaten leidt, zal in het vervolg van de beheerplanperiode hier rekening mee gehouden moeten worden en zullen andere maatregelen getroffen en/ of onderzocht moeten worden. Insteek hierbij is de achteruitgang van de gestelde doelen in het aanwijzingsbesluit in de eerste beheerplanperiode te stoppen.

Z128-D17

In het ontwerp-beheerplan wordt voorgesteld, gezien het (deels) experimentele karakter van het ontwerp-beheerplan, om in ieder geval eenmaal een tussentijdse evaluatie te doen, waarin resultaten en voortgang worden geëvalueerd. Dit kan leiden tot het bijstellen of intensiveren van de maatregelen. Onduidelijk is hoe de besluitvorming hierover zal gaan plaats vinden.

Onderdeel van de rietproef is een evaluatie. De uitkomsten van deze evaluatie kunnen inderdaad tot het bijstellen of intensiveren van maatregelen leiden (zie ook het antwoord bij zienswijze Z128-D5). Voor de besluitvorming hierover zal worden aangesloten bij de huidige ruimtelijke ordeningsbesluitvorming en/of bij de besluitvorming rond het beheerplan voor de 2e beheerplanperiode. Communicatie over de evaluatie en het vervolgtraject vindt plaats via de nieuwsbrief (zie voor de aanmeldingsprocedure ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8) en de site van het NP Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl).

1.2 Communicatie

Z12-D2, Z13-D1, Z22-D5, Z119-D1

Inspreker stelt niet/onvoldoende op de hoogte te zijn gebracht van de voorgenomen maatregelen dan wel niet uitgenodigd zijn voor informatie- en/of inspraakavonden.

Het ministerie van EZ betreurt het dat inspreker van mening is dat het communicatieproces onzorgvuldig is geweest en dat inspreker vindt dat hij hierbij te weinig is betrokken. Er is vanaf de start van het beheerplanproces een vrij uitgebreid communicatieproces geweest rond het opstellen van het beheerplan. Daarbij is op verschillende manieren naar betrokkenheid met de omgeving gezocht. Er zijn drie publieke bijeenkomsten georganiseerd, waarvoor in alle lokale kranten uitnodigingen zijn gepubliceerd. Daarnaast zijn uitnodigingen naar alle betrokken dorpsbelangen toegezonden met het verzoek deze met hun achterban te delen. Deze bijeenkomsten zijn op 8 april 2014, 13 mei 2014 en 5 sept 2015 gehouden. Aanvullend zijn voor specifieke belangengroepen nog extra bijeenkomsten/ overlegmomenten georganiseerd. Zo is voor de watersport een tweetal bijeenkomsten gehouden (17 februari 2014 en 4 juni 2014) en is voor de sportvisserij op 21 augustus een bijeenkomst gehouden. Tenslotte is voor de LTO op 23 november 2015 een bijeenkomst gehouden. Tevens is zowel de stuur- als klankbordgroep van het Nationaal Park Lauwersmeer (waarin o.a. de dorpsbelangen, LTO en een afgevaardigde van de ondernemers in de regio zijn vertegenwoordigd) op de hoogte gebracht van de stand van zaken m.b.t. het beheerplan.

Op de website van het Nationaal Park Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl) is vanaf de start van het beheerplanproces informatie over de voortgang te vinden. Daarnaast zijn er bij belangrijke aankondigingen ook berichten geplaatst op de websites van de betrokken partijen (provincie Groningen, provincie Fryslân,

wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en Staatsbosbeheer). Voor de uitvoering van het beheerplan is in 2015 tevens gestart met het uitgeven van een nieuwsbrief waarvoor een ieder zich kan aanmelden (zie voor de aanmeldingsprocedure ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8). Verschillende organisaties en betrokkenen hebben de nieuwsbrief ook toegestuurd gekregen met daarbij het verzoek deze met hun achterban te delen.

Z128-D18

Inspreker wordt graag op de hoogte gehouden van deze evaluatie en draagt graag bij aan het verder optimaliseren van de beheermaatregelen.

Informatie over de voortgang van het beheerplan, de maatregelen en de evaluatie daarvan is beschikbaar op de website van het Nationaal Park Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl). Tevens wordt periodiek een nieuwsbrief gepubliceerd die naar geïnteresseerden wordt rondgestuurd en op de website van het NP Lauwersmeer verschijnt. Voor de nieuwsbrief kunt u zich aanmelden (zie voor de aanmeldingsprocedure ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8).

Een eindevaluatie van de eerste beheerplanperiode vindt voorafgaand het opstellen van het 2e beheerplan plaats. Voor het opstellen van het 2e beheerplan en de eindevaluatie wordt de klankbordgroep betrokken. De uitkomsten van o.a. de rietproef worden tussentijds na de proefperiode van 2 jaar geëvalueerd.

1.3

Draagvlak

Z17-D4, Z18-D4, Z19-D4, Z20-D4, Z21-D4, Z22-D4, Z23-D2, Z24-D4, Z25-D4, Z26-D4, Z27-D4, Z28-D4, Z30-D4, Z31-D9, Z32-D4, Z34-D2, Z36-D9, Z42-D4, Z43/44-D4, Z45-D4, Z46-D2, Z47-D4, Z49-D4, Z51-D4, Z58-D4, Z62-D4, Z63-D4, Z64-D4, Z65-D4, Z66-D4, Z67-D4, Z68-D4, Z69-D4, Z70-D4, Z71-D4, Z73-D4, Z74-D4, Z75-D4, Z76-D7, Z77-D6, Z81-D4, Z82-D4, Z83-D4, Z85-D4, Z86-D4, Z87-D6, Z89-D6, Z90-D7, Z91-D5, Z94-D5, Z95-D4, Z97-D8, Z99-D9, Z100-D5, Z102-D4, Z103-D5, Z105/106-D6, Z108-D4, Z109-D4, Z110-D4, Z113-D4, Z114-D4, Z115-D4, Z119-D5, Z120-D4, Z122-D2, Z125-D4, Z129-D4, Z130-D4, Z132-D4, Z133-D4, Z134-D1, Z135-D4, Z136-D4, Z139-D4, Z140-D4, Z141-D4, Z142-D4, Z143-D4, Z144-D4, Z145-D4, Z146-D4, Z147-D4, Z149-D4, Z150-D4, Z151-D4, Z153-D4, Z155-D4, Z156-D4, Z157-D4, Z158-D4, Z159-D4, Z160-D4, Z161-D4

Inspreker stelt dat er weinig draagvlak is voor de peilverhoging en dat er onvoldoende wordt geluisterd naar omwonenden en betrokkenen en vraagt zich dan af waarom dan toch een peilverhoging wordt uitgevoerd.

Het Ministerie van EZ betreurt het dat er bij de insprekers het gevoel leeft dat er onvoldoende naar hen wordt geluisterd en dat er weinig draagvlak bij omwonenden zou zijn.

Er is bij het opstellen van het beheerplan getracht rekening te houden met voornaamste bezwaren en zorgen vanuit de omgeving. Naar aanleiding van de reacties tijdens eerste publieke bijeenkomst in april 2014 zijn daarom door de bestuurders een viertal voorwaarden gesteld aan de uitvoering van maatregelen (waaronder de rietproef):

- 1. De veiligheid van omwonenden moet zijn gewaarborgd;*
- 2. Schade moet zoveel mogelijk worden voorkomen;*
- 3. Resterende schade die niet kan worden voorkomen, moet worden vergoed;*
- 4. Er is voor het beheerplan één aanspreekpunt (loket) beschikbaar.*

Door invulling te geven aan deze voorwaarden in het beheerplan wordt er naar onze mening zoveel mogelijk rekening gehouden met de voornaamste bezwaren en zorgen vanuit de omgeving.

Z128-D1

Inspreker wil waardering uitspreken voor de inzet die het departement pleegt voor een adequate implementatie van het Natura 2000-netwerk. Die inzet weerspiegelt het grote belang van de Nederlandse natuur in internationaal verband.

Het ministerie van EZ is verheugd met deze waardering.

1.4 Plannen en beleid

Z4-D2

Inspreker stelt dat de toelichting van het gemeentelijk beleid van de Marne in het beheerplan (laatste alinea paragraaf 4.1.4) inmiddels achterhaald is en wijst op een aantal nieuwe, vastgestelde beleidsdocumenten. Concreet worden door de inspreker de volgende tekstvoorstellen voor het beheerplan gedaan:

Het overgrote deel van het Groningse deel van het Lauwersmeer ligt in de op 25 mei 2014 door de gemeente De Marne vastgestelde beheersverordening 'Natuurgebieden 2014'. Daarnaast ligt een klein deel van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer in het op 23 juni 2013 vastgesteld bestemmingsplan 'Lauwersoog e.o.'

Op 28 januari 2014 heeft de gemeenteraad van De Marne de 'Structuurvisie De Marne' vastgesteld. Hierin is de ontwikkeling van het Lauwersmeergebied een belangrijk speerpunt. De inzet is om de ruimtelijke kwaliteit van het havengebied Lauwersoog en Zoutkamp buitendijks te verbeteren. Daarnaast werkt de provincie samen met andere partijen aan de realisering van een beperkt aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen in het gebied met als doel de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht van het Lauwersmeer-gebied als geheel te vergroten. Randvoorwaarde is dat deze voorzieningen zorgvuldig worden ingepast en aansluiten op de kernkwaliteiten van het Nationaal Park Lauwersmeer. Het Lauwersmeergebied is vanaf het 'oude land' momenteel zeer beperkt toegankelijk. Door de aanleg van nieuwe routes tussen het 'oude land' met het Lauwersmeergebied kan de gemeente als geheel, en in het bijzonder Zoutkamp, profiteren van de ligging aan het Lauwersmeer.

*De toelichting van het gemeentelijk beleid van de Marne is inderdaad verouderd en zal worden geactualiseerd. **Beide tekstvoorstellen (waarvan de 2e alinea afkomstig uit de Structuurvisie) worden in het beheerplan ingevoegd.***

Z137-D2

Inspreker mist bij de beschrijving van beleid en plannen (H4) de peilbesluiten van het Waterschap Noorderzijlvest. Hierdoor mist de inspreker de relevante onderbouwing waarop Waterschap Noorderzijlvest de peilverhoging kan doorvoeren.

*Het huidige peil is door de provincie en Rijkswaterstaat vastgesteld in het besluit tot de vorming van het Lauwersmeer in 1967. Het huidige streefpeil is tevens opgenomen in het Waterakkoord Lauwersmeer van 2 dec 2004 tussen het Waterschap Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân. **Een verwijzing naar beide documenten zullen (als grondslag van het huidige streefpeil) in de beschrijving van het beleid en plannen (H4) worden toegevoegd.***

Voor de rietproef is een watervergunning noodzakelijk. In het kader hiervan wordt de onderbouwing aangeleverd op grond waarvan de proef met peilverhoging kan worden doorgevoerd.

2 Bestaand gebruik, onderbouwing en sociaal economische aspecten

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het bestaand gebruik, de instandhoudingsdoelen, de onderbouwing en de sociaal economische onderbouwing.

2.1 Bestaand gebruik

2.1.1 Watersport en recreatie

Z1-D1

Inspreker betoogt dat er in het beheerplan geen aandacht is uitgegaan naar het recreatief gebruik van de stranden en het recreatief gebruik van het Lauwersmeers als zwemwater door badgasten.

Er zijn in het Lauwersmeer een aantal recreatiestranden en aangewezen zwemplaatsen. De betreffende locaties rond het Nieuwe Robbengat (strand Meerkoet, strand Lepelaar, strand Zeearend, strand Kleine Zwaan, strand Brilduiker) en de verderop gelegen zwemlocatie Suyderoog en het strand bij Oostmahorn zijn niet binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied gelegen. Het is dan ook niet noodzakelijk om in het Natura 2000-beheerplan op deze gebruiksvorm in te gaan, tenzij deze tot knelpunten leidt met betrekking tot de natuurdoelen. Dit laatste is niet het geval. Bij de gekozen periode voor de rietproef is rekening gehouden met het zwemgebruik. In de periode van peilverhoging zijn de voorzieningen zoals drijflijnen e.d. niet aanwezig.

Z1 - D2

Inspreker stelt dat er in het beheerplan geen aandacht is uitgegaan naar blauwalgen(problematiek) en bestrijding daarvan, dit met het oog op recreatief gebruik (zwemmen) en de natuur.

Blauwalgen kunnen in de huidige situatie uitsluitend een knelpunt vormen voor de kwaliteit van zwemwater. Zwemwaterkwaliteit vormt echter geen doelstelling van een Natura 2000-beheerplan, waarin wordt vastgelegd hoe en wanneer de natuurdoelen voor een gebied gehaald kunnen worden.

Officiële zwemwaterlocaties worden in de huidige situatie reeds door het Waterschap Noorderzijlvest tijdens het zwemseizoen (1 mei tot 1 oktober) iedere twee weken gecontroleerd. Locaties waar bacteriën zijn aangetroffen worden iedere week gecheckt. Blauwalgen worden gemonitord, omdat deze van belang zijn voor de volksgezondheid. Wanneer de provincie blauwalg constateert, wordt afhankelijk van de hoeveelheid blauwalg een waarschuwing of een negatief zwemadvies gegeven of wordt er zelfs een zwemverbod afgekondigd. Om de recreanten hierop te attenderen plaatst de provincie waarschuwings- of verbodsborden op de locatie. Zie voor meer informatie ook de website van de Provincie Groningen (www.provinciegroningen.nl) of www.zwemwater.nl

Z35-D4

Inspreker vraagt aandacht voor het gevaar van harde oeverbescherming (betonrichels, stortsteen) die net onder water komen te staan voor surfers. Ook de inham van de Banthoek is niet zichtbaar wat voor gevaarlijke situaties kan zorgen.

Inspreker heeft een terecht aandachtspunt. De detailuitwerking van de rietproef, waaronder de mogelijke consequenties voor surfers, wordt in het kader van de watervergunning meegenomen. In het kader van de aanvraagprocedure voor deze vergunning dienen namelijk alle mogelijke negatieve effecten in beeld te worden gebracht en dient hiermee rekening te worden gehouden dan wel een oplossing te worden aangedragen voordat een vergunning kan worden verleend.

Z35-D5

Inspreker wijst erop dat surfers bijna nergens meer kunnen staan in het Lauwersmeer en dat dit bij materiaalpech noodzakelijk is. Gevraagd wordt om een oplossing.

In de huidige situatie is de bebording van het voor surfers opengestelde gebied zodanig neergezet dat ondiepe plekken bereikbaar zijn. Surfers kunnen te allen tijde doorgaan tot de ondiepe delen. Een tijdelijk peilverhoging zal hierin geen verandering brengen. In het kader van het beheerplan, dat gericht is op de natuurwaarden in het gebied, is het dan ook niet noodzakelijk om een recreatieve voorziening te realiseren.

Z35-D6

Inspreker verzoekt om aanlegplekjes (in de vorm van kleine veldjes) voor kanovaarders.

Recreatie eilanden zijn er reeds (midden in gebied), daar kan ook door kanovaarders worden aangelegd. Het voorzien in extra aanlegplekken vormt geen doelstelling van een Natura 2000- beheerplan, waarin wordt vastgelegd hoe en wanneer de natuurdoelen voor een gebied gehaald kunnen worden.

2.1.2 *Huidig waterbeheer en optredende peilen*

Z57-D2

Inspreker stelt dat het beheerplan geen volledige informatie verschaft met betrekking tot optredende peilen en verwijst daarbij in het bijzonder naar recent optredende peilen van november 2015.

Met betrekking tot de waterstanden heeft het beheerplan als doel een representatief beeld te geven van de waterstanden zoals die gemiddeld genomen optreden in het Lauwersmeer, inclusief de kortdurende pieken. In het beheerplan zijn hiervoor meetgegevens t/m 2010/2011 gebruikt. Meer recente jaren laten geen ander beeld en bevestigen dat in een groot deel van het jaar de waterstand rond het streefpeil beweegt, op enkele kortdurende pieken na (zoals de situatie in november 2015 waar de inspreker naar verwijst).

2.1.3 *Beroepsvisserij*

Z152-D1

Inspreker stelt dat er ook gevist wordt met schietfuiken en verzoekt om dit als onderdeel van het huidige gebruik beroepsvisserij op te nemen.

Het onderdeel vissen met schietfuiken wordt als onderdeel van het huidige gebruik beroepsvisserij aan het beheerplan toegevoegd.

Z152-D2, Z154-D1

Insprekers maken bezwaar tegen de conclusies van de toetsing van het huidige gebruik beroepsvisserij in bijlage 4 van het beheerplan en stelt dat geen onderzoek is ingesteld of waarnemingen zijn geregistreerd waaruit deze negatieve effecten blijken.

In het beheerplan wordt gesteld dat negatieve effecten kunnen optreden als gevolg van verstoring en verdrinking in visnetten (zie ook paragraaf 4.3.4 van het beheerplan). Verstoring kan optreden wanneer een activiteit overlapt met het verspreidingsgebied en de periode van aanwezigheid van een soort. Voor de visetende niet-broedvogelsoorten (fuut, nonnetje, brilduiker en kuifeend) vormt het open, diepe (visrijke) water het voornaamste foerageergebied. De viseters zijn hier met name in de winterperiode aanwezig. De visactiviteiten vinden o.a. op het open grote water plaats en in de winterperiode. Dus verstoring kan niet bij voorbaat worden uitgesloten.

Verdrinken van vogels in visnetten is een probleem dat zich op landelijk niveau voordoet. Dit is o.a. onderzocht door Van Eerden et al., (1999)¹. In beginsel/theorie kan dit probleem zich ook voordoen in het Lauwersmeer. Dit is inderdaad niet onderbouwd met waarnemingen of onderzoek in het gebied en vormt feitelijk een kennisleemte. Er zijn echter ook geen gegevens voorhanden die het tegendeel aantonen. Effecten van verdrinken kunnen dan ook niet bij voorbaat worden uitgesloten.

In het kader van het beheerplan is het relevant om in eerste instantie te onderzoeken of verdrinking in visnetten (fuiken) daadwerkelijk een knelpunt voor de viseters in het Lauwersmeer vormt. In het beheerplan wordt daarom gesteld dat voor onderzoek naar verdrinking in vaste vistuigen aansluiting kan worden gezocht bij een vergelijkbaar project in het IJsselmeer. Wanneer het onderzoek er aanleiding toe geeft, wordt steekproefsgewijs vastgesteld in welke mate er sprake is van verdrinking van duikeenden in de vaste vistuigen in het Lauwersmeergebied.

Z152-D3, Z154-D2

Insprekers stellen dat niet is aangetoond en/of dat er een risico bestaat op verdrinking van vogels in visnetten. Als onderbouwing wordt aangegeven dat de voor vogels kwetsbare gebieden reeds zijn vrijgesteld van beroepsvisserij. Daarnaast wordt gesteld dat verdrinking van vogels in beginsel kan optreden in grote wateren met veel duikeenden en als daar met staande netten wordt gevestigd, maar hiervan is geen sprake.

Verdrinken van vogels in visnetten is een probleem dat zich op landelijk niveau voordoet. In beginsel/theorie kan dit probleem zich ook voordoen in het Lauwersmeer. Dit is inderdaad niet onderbouwd met waarnemingen of onderzoek in het gebied en vormt feitelijk een kennisleemte. Er zijn echter ook geen gegevens voorhanden die het tegendeel aantonen (zie verder ook het antwoord bij zienswijze Z152-D2).

Verdrinking van visetende/duikende vogels in visnetten heeft betrekking op vaste vistuigen, hieronder vallen naast de staande netten, ook fuiken. In het beheerplan

¹ Eerden M.R. van, Dubbeldam W. & Muller J. 1999. Sterfte van watervogels door visserij met staande netten. RIZA-rapport 99.060. RIZA, Lelystad

wordt dit ook als zodanig gesteld en wordt gerefereerd aan zowel visnetten als fuiken (zie onder meer bij de toelichting van de ecologische randvoorwaarden op blz. 113 van het beheerplan).

2.2 Veiligheid mensen en eigendommen, belangenafweging

Z13-D2, Z17-D1, Z18-D1, Z19-D1, Z20-D1, Z21-D1, Z22-D1, Z24-D1, Z25-D1, Z26-D1, Z27-D1, Z28-D1, Z29-D1, Z30-D1, Z31-D1, Z32-D1, Z34-D1, Z36-D1, Z42-D1, Z43/44-D1, Z45-D1, Z46-D1, Z47-D1, Z49-D1, Z51-D1, Z58-D1, Z62-D1, Z63-D1, Z64-D1, Z65-D1, Z66-D1, Z67-D1, Z68-D1, Z69-D1, Z70-D1, Z71-D1, Z73-D1, Z74-D1, Z75-D1, Z76-D4, Z77-D1, Z78-D9, Z79-D9, Z81-D1, Z82-D1, Z83-D1, Z84-D1, Z85-D1, Z86-D1, Z87-D1, Z89-D1, Z90-D1, Z91-D1, Z94-D1, Z95-D1, Z97-D1, Z99-D3, Z100-D2, Z101-D5, Z102-D1, Z103-D1, Z105/106-D1, Z107-D2, Z108-D1, Z109-D1, Z110-D1, Z112-D3, Z113-D1, Z114-D1, Z115-D1, Z116-D4, Z118-D4, Z119-D2, Z120-D1, Z122-D6, Z125-D1, Z129-D1, Z130-D1, Z132-D1, Z133-D1, Z135-D1, Z136-D1, Z138-D2, Z139-D1, Z140-D1, Z141-D1, Z142-D1, Z143-D1, Z144-D1, Z145-D1, Z146-D1, Z147-D1, Z149-D1, Z150-D1, Z151-D1, Z153-D1, Z155-D4, Z156-D1, Z157-D1, Z158-D1, Z159-D1, Z160-D1, Z161-D1

Insprekers stellen dat in het ontwerp beheerplan de veiligheid van mensen en hun eigendommen onvoldoende is geborgd en/of hiermee rekening gehouden.

Als voornaamste onderbouwing hiervan wordt o.a. gesteld dat er wordt uitgegaan van normaal weerbeeld en niet rekening wordt gehouden met omstandigheden zoals klimaatverandering. Verder wordt gesteld dat de huidige waterstand niet altijd beheersbaar is. Daarnaast wordt er geen rekening gehouden met een bodemdaling door gaswinning en wordt er niet ingegaan op mogelijke (waterstaatkundige) gevolgen voor de stabiliteit van dijken als gevolg van de peilverhoging en de beperktere mogelijkheden voor vrije afwatering en verkleining van de buffercapaciteit/ waterberging.

Het Ministerie van EZ betreurt het dat er bij de insprekers het gevoel leeft dat er onvoldoende rekening is gehouden met de veiligheid van omwonenden en betrokkenen. Het waarborgen van de veiligheid van de bewoners en gebruikers van het gebied is één van de vertrekpunten geweest bij het opstellen van het beheerplan (zie de voorwaarden bij het antwoord op zienswijze Z17-D4, par. 1.3). Bij de keuze voor de maatregelen en dan in het bijzonder de rietproef (proef met peilverhoging), is op verschillende momenten rekening gehouden met veiligheidsaspecten en de zorgen van bewoners zoals geuit tijdens de bijeenkomsten en in de stuur- en klankbordgroep. Dit wordt hierna verder toegelicht

Huidige situatie:

Het streefpeil voor het Lauwersmeer is in de huidige situatie voor de zomer en winter -0,93 m NAP. Bij de verwachting van veel neerslag wordt extra gespuid om de buffercapaciteit van het Lauwersmeer te vergroten. Hierdoor kan tijdelijk het peil tot een iets later niveau dalen. Bij veel neerslag en bij grote afvoeren en lage spuiomogelijkheden kan het waterpeil in de huidige situatie (aanzienlijk) hoger staan dan het streefpeil. De waterstand stijgt jaarlijks bij hevige regenval vaak één tot enkele malen tot circa - 0,4 m NAP. Soms stijgt het peil door tot boven -0,2 m NAP (februari 2004 en januari 2007). In extreme gevallen passeert de stand de NAP grens zoals in november 1998 en januari 2012.

Voor de Electraboezem en Friese Boezem geldt respectievelijk een streefpeil van - 0,93 m NAP en -0,53 m NAP.

Rietproef (proef met peilverhoging) en gemaakte keuzes:

*Als beschikbare ruimte voor de rietproef is gekozen voor een bandbreedte tussen het huidige streefpeil (-0,93 m NAP) van het peilvak Lauwersmeer en het streefpeil van de Friese boezem (-0,52 m NAP). Hiertoe is gekozen, omdat dan vrije afstroming vanuit de Friese Boezem mogelijk blijft. Mocht dit laatste onverhoopt niet lukken, dan is met Wetterskip Fryslân de afspraak gemaakt dat het Hooglandgemaal bij Stavoren hiervoor wordt aangewend. Hiervoor is in het beheerplan budget opgenomen. Doordat als bandbreedte voor de proef -0,52 m tot -0,93 m NAP is gekozen is er feitelijk geen sprake van een verhoging van de waterstand. Als gevolg van de proef zal een hogere waterstand in de periode 15 februari t/m 15 april hoogstens langer aanhouden. Huidige peilschommelingen worden dan ook niet groter, het water wordt alleen langer vastgehouden. Zodra uit weersvoorspellingen (het Waterschap Noorderzijlvest kijkt 5 dagen vooruit wat betreft de neerslagverwachting, terwijl de waterstandsverwachting zeker drie dagen vooruit nauwkeurig genoeg is om zeker te stellen dat op tijd ingegrepen wordt wanneer slecht weer zich aandient.) blijkt dat veel neerslag op komst is en/of het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de proef afgebroken en wordt conform de huidige situatie extra gespuid tot het streefpeil om de buffercapaciteit van het Lauwersmeer op het normale niveau te krijgen. Daarbij kan, gezien het hogere peil in het Lauwersmeer, een grotere hoeveelheid water per spuibeurt op de Waddenzee worden gespuid dan bij het streefpeil van -0,93 m NAP. Kortom des te meer water in het Lauwersmeer, des te sneller het extra water kan worden gespuid. Bij het naderen van het streefpeil is de reguliere spuicapaciteit van toepassing. Een eenvoudige uitleg met een animatiefilmpje hiervan kunt u vinden op: www.youtube.com/watch?v=S8s082nLCow
De periode en dan in het bijzonder de einddatum van de rietproef is tenslotte afgestemd met belanghebbenden en sluit aan op het vaar-/recreatieseizoen.*

Uit het voorgaande blijkt dat bij de keuze voor de bandbreedte, achtervang inzet sluis bij Harlingen en Hooglandgemaal bij Stavoren het afbreken van de proef bij slecht weer(voorspellingen) en de periode waarbinnen de rietproef kan plaatsvinden, rekening is gehouden met de veiligheid. Ten overvloede wordt hier vermeld dat het huidige veiligheidsniveau (normvoering van waterkeringen) te allen tijde wordt geëerbiedigd. De kadehoogtes in het Lauwersmeergebied zijn minimaal + 0,50 m NAP. Bij een peil ingesteld op -0,52 m NAP steken de kades er dus nog minimaal 0,98 m bovenuit.

Om de waterveiligheid tijdens de proef te bewerkstelligen is een beheerprotocol opgesteld. In dit protocol voor de waterveiligheid tijdens de rietproef (welke is opgesteld door een onafhankelijk adviesbureau) is nader uitgewerkt onder welke meteorologische en hydrologische randvoorwaarden de rietproef doorgang kan vinden. Zodra het weerbeeld dus ongunstig wordt, wordt de rietproef afgebroken omdat de veiligheid niet in gevaar mag komen. De grenzen en richtlijnen in het protocol zijn zo gekozen dat de waterstand altijd beheersbaar blijft. De buffercapaciteit van het Lauwersmeer is van groot belang voor de afvoer vanuit Groningen en Friesland en zal dus niet ingeperkt worden wanneer ongunstige weersomstandigheden verwacht worden.

Z22-D6

Inspreker stelt dat in het ontwerp beheerplan onvoldoende rekening is gehouden met stuwing.

In het beheerplan wordt inderdaad niet ingegaan op stuwing en de mogelijke gevolgen daarvan voor de uitvoering van maatregelen in het kader van het beheerplan. Het beheerplan is een visiedocument op hoofdlijnen, terwijl de uitwerking van de maatregelen binnen andere wettelijke kaders plaatsvindt. In het

kader van de watervergunningaanvraag wordt de rietproef nader uitgewerkt ook in relatie tot het aspect stuwing.

Als onderdeel van het beheerprotocol (zie ook het antwoord bij zienswijze Z13-D2) wordt de waterstand in het Lauwersmeer tijdens de proef met peilverhoging nauwlettend in de gaten gehouden door het waterschap Noorderzijlvest. Onder meer ter hoogte van de sluis bij Lauwersoog is een meetpunt. Door hier te meten wordt de stuwing meegenomen en kan hierop geanticipeerd worden tijdens de uitvoering van de proef.

Z97-D2, Z99-D4

Inspreker stelt dat bij aanwijzing van het natuurgebied in 1970 is de afspraak gemaakt dat de eerste prioriteit de veiligheid van het achterland zou blijven. De invloed van de natuur zou binnen de grenzen van het gebied blijven en het mocht geen schaduw werking voor de omgeving hebben. Inspreker stelt dat door de peilverhoging hiervan wordt afgeweken.

Veiligheid blijft ook nu prioriteit. Voor zover er al of niet sprake is van schaduwwerking als gevolg van de maatregelen en dan in het bijzonder de rietproef, zijn er in het beheerplan voorzieningen (schaderegeling, nulmeting) getroffen voor eventuele schade. Overigens kan worden gesteld dat er altijd al beïnvloeding is geweest van het Lauwersmeer op de directe omgeving, gezien de buffer-/opvangfunctie van het waterlichaam. Deze schaduwwerking is niet voor rekening van de natuur, maar voor het waterbeheer.

Z97-D3, Z99-D5

Inspreker stelt onder verwijzing naar recentelijk ophogen van de kade bij het defensieterrein, dat de gevolgen van de peilverhoging voor het defensieterrein beperkt is, terwijl de gevolgen voor een ieder die er woont en werkt worden vergroot.

Als vertrekpunt voor het beheerplan geldt dat het veiligheidsniveau gelijk moet blijven, dit geldt zowel voor Defensie als voor bewoners en overige betrokkenen. De recente verbetering van de regionale kering bij het defensieterrein was noodzakelijk om aan de veiligheidsnormen (Maatgevende HoogWaterstand) te voldoen en staat los van de rietproef. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de ophoging van het traject bij Camping Lauwersoog die in 2012 heeft plaatsgevonden.

Z13-D4

Inspreker stelt dat het onnodig is in te grijpen in het Lauwersmeergebied, zeker als dat ten koste gaat van mensen en hun eigendommen.

In het kader van de Europese Vogelrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998 dient in de eerste beheerplanperiode de achteruitgang van de natuurwaarden te worden gestopt. In de huidige situatie wordt het merendeel van de doelen niet gehaald en blijkt voor veel soorten sprake van een negatieve trend (zie ook het antwoord bij zienswijze Z13-D3, par. 2.3). Conform wet- en regelgeving is ingrijpen noodzakelijk. Om te voorkomen dat de maatregelen ten koste van de bewoners en hun eigendommen gaan, is als vertrekpunt gekozen voor een viertal voorwaarden waaraan ten allen tijden moet worden voldaan (zie voor een toelichting van deze voorwaarden ook het antwoord bij zienswijze Z17-D4, par. 1.3). Veiligheid staat hierbij voorop, daarnaast wordt schade zoveel mogelijk voorkomen en resterende schade wordt vergoed. Op grond hiervan kan worden gesteld dat de maatregelen niet ten koste gaan van de mensen en hun eigendommen.

Z33/50-D5, Z121-D1

Inspreker stelt dat een veiligheidskader niet is uitgewerkt.

In opdracht van Waterschap Noorderzijlvest is door een onafhankelijk adviesbureau een beheerprotocol opgesteld om de waterveiligheid tijdens de proef te bewerkstelligen. Het protocol zal onderdeel gaan uitmaken van de watervergunning die voor de rietproef wordt aangevraagd.

Z52-D1

De voorstellen voor verhoging van het waterpeil in het najaar en de winter worden door inspreker uit oogpunt van veiligheid zeer onwenselijk geacht. Er zou eerder gedacht kunnen worden aan een verlaging van het waterpeil in deze periode.

Het waterpeil wordt alleen in de periode 15 maart – 15 april verhoogd op momenten dat dit kan en dus grotendeels buiten de door inspreker genoemde periode.

Een peilverlaging in de periode van de proef zou de natuur schaden, aangezien de aanwezige natuurwaarden gebaat zijn bij een meer natuurlijk peildynamiek en dat betekent o.a. een hogere waterstand in de proefperiode (zie voor een nadere toelichting ook bijlage 3 van het beheerplan).

Z59-D3

Inspreker stelt dat de agrarische belangen onvoldoende zijn meegewogen en dat enkel Natura 2000 belangen een rol hebben gehad in het beheerplan.

Het Ministerie van EZ betreurt het dat de inspreker van mening is dat er onvoldoende rekening is gehouden met de agrarische belangen in het beheerplan. Op verschillende manieren is bij het opstellen van het beheerplan naar betrokkenheid met de omgeving gezocht, waaronder ook de agrarische ondernemers (zie ook het antwoord bij zienswijze Z12-D2, par. 1.2). Voor de LTO in het bijzonder is in samenspraak met LTO op 23 november 2015 een extra bijeenkomst gehouden voor de landbouw waarin de bezwaren en zorgen van de agrarische sector in relatie tot het beheerplan zijn besproken. Voorts was in de projectgroep, die het beheerplan heeft opgesteld, een vertegenwoordiger van de LTO aanwezig. Verder waren in de klankbordgroep twee agrariërs vertegenwoordigd (waarvan één lid van de LTO).

Bij de maatregelen en in het bijzonder de rietproef wordt rekening gehouden met de omgeving en de hier aanwezige agrarische bedrijven. Zo wordt de rietproef afgebroken bij een te hoog waterpeil in het Lauwersmeer om aan de veiligheidsnormen te voldoen en wateroverlast te voorkomen (zie voor een nadere toelichting ook het antwoord bij zienswijze Z13-D2). Voor de vrij afstromende landbouwpercelen worden daarnaast voorzieningen aangetroffen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3). Daarnaast is voor de optredende schade als gevolg van de rietproef een regeling getroffen.

Z148-D3

Inspreker stelt dat uit niets blijkt dat een afweging van belangen is gemaakt tussen die van Staatsbosbeheer betreffende de instandhoudingsdoelstellingen van natuurwaarden versus de belangen van de ingezetenen van het waterschap en hun gezinnen betreffende hun instandhoudingsdoelstellingen van hun veiligheid, gezondheid, woningen en overige eigendommen.

Het Ministerie van EZ betreurt het dat de inspreker van mening is dat er geen afweging van belangen heeft plaatsgevonden in het kader van het beheerplan. Bij

het opstellen van het beheerplan zijn andere belangen wel degelijk meegenomen. Er is een uitgebreid communicatieproces geweest rond het opstellen van het beheerplan waarbij op verschillende manieren naar betrokkenheid met de omgeving is gezocht teneinde bij het opstellen van het beheerplan rekening te houden met alle belangen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z12-D2). Er is in onze optiek in het beheerplan consensus bereikt tussen de natuurdoelstellingen enerzijds en het bestaande gebruik en veiligheid van mensen en hun eigendommen anderzijds. Dit blijkt ondermeer uit de voorwaarden die aan de rietproef zijn gesteld en die voortkomen uit de zorgen en bezwaren vanuit de omgeving (zie voor een nadere toelichting ook het antwoord bij zienswijze Z17-D4). Voorts is een beheerprotocol opgesteld om de waterveiligheid tijdens de proef te bewerkstelligen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z33/50-D5).

De instandhoudingsdoelstellingen komen voort uit de Europese Vogelrichtlijn en het Natura 2000 aanwijzingsbesluit en worden vanuit de Rijksoverheid opgelegd en niet door Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer is als één van de eigenaren verantwoordelijk voor het beheer.

Z76-D5, Z77-D2, Z87-D2, Z99-D8

Inspreker stelt dat een peilverhoging tegenstrijdig is aan de wens van de provincie Friesland (conform het recent vastgestelde waterhuishoudingsplan) om wateroverlast te voorkomen en een veilige afstroming ten alle tijden mogelijk moet zijn.

*Over de rietproef en de daarbij gekozen bandbreedte voor de peilverandering heeft afstemming tussen het Wetterskip Fryslân en Waterschap Noorderzijlvest plaatsgevonden. Als bovengrens van de bandbreedte waarbinnen de rietproef kan plaatsvinden is gekozen voor het streefpeil van de Friese Boezem (-0,52 m NAP). Hierdoor is vrije afstroming mogelijk. Het peil van de rietproef betreft een compromis, waarbij rekening is gehouden met de omgeving doordat vrije afstroom vanuit de Friese Boezem mogelijk blijft. Voor de natuurwaarden zou namelijk nog meer dynamiek met hogere waterstanden in de proefperiode gewenst zijn. **Dit zal nader in het beheerplan worden toegelicht met behulp van een tweetal figuren in bijlage 3. In de betreffende figuren wordt de optimale situatie wat betreft het peilbeheer voor de natuurdoelen afgebeeld.** Om de veiligheid te waarborgen wordt deze optimale situatie echter niet uitgevoerd en is tevens voor een ingekorte proefperiode gekozen.*

Z94-D2

Inspreker vraagt zich af waarom het Reitdiep in de peilverhoging wordt betrokken. Inspreker maakt zich zorgen over de effecten van de constante (gedurende de acht weken) peilverhoging op de stabiliteit van de dijken langs het Reitdiep en om verhoogde kwel naar de achter de dijk gelegen landerijen.

Het Reitdiep behoort gedeeltelijk (tot aan het gemaal de Waterwolf) tot het peilvak Lauwersmeer, daarnaast kunnen de sluisdeuren van de Reitdiepsluis in Zoutkamp niet worden gesloten. Dit zijn historische sluisdeuren zonder waterkerende functie. Het is dus niet mogelijk om het Reitdiep buiten de rietproef te laten.

De stabiliteit van de dijken langs het Reitdiep wordt meegenomen in de aanvraagprocedure voor de watervergunning die nodig is voor de rietproef (de stabiliteit van dijken is een expliciet onderdeel in de vergunning). De mogelijke toename van (zoute) kwel als gevolg van de peilverhoging op het Lauwersmeer wordt daarnaast in beeld gebracht als uitwerking van het onderzoeksprogramma (zie ook de betreffende onderzoeksvraag op blz. 168 van het beheerplan: "welke

waterkwaliteit (saliniteit², trofie, zuurgraad) is gewenst”). De nulmeting van het aspect grondwater, waar monitoring van zoute kwel onderdeel vanuit maakt, is reeds gestart (zie ook het antwoord bij zienswijze Z8-D1).

Z100-D1

Inspreker stelt dat het verhogen van het waterpeil enorme consequenties voor de belangrijkste redenen waarom het Lauwersmeer is ontstaan, te weten:

1. de veiligheid tegen overstroming;
2. verbetering van de waterhuishouding (afvoer en berging);
3. landwinning.

De veiligheid is voldoende. Zowel Waterschap Noorderzijlvest als Wetterskip Fryslân hebben voldoende afvoermogelijkheden tijdens de periode met de rietproef (zie verder ook het antwoord bij zienswijze Z13-D2). Landaanwinning is niet meer aan de orde, er gaat geen land verloren. Er is als gevolg van het experimenteel waterbeheer alleen sprake van tijdelijke inundatie en dit betreft uitsluitend gronden met natuurbestemming.

Z101-D7

Inspreker stelt dat een verhoging van het peil in het Lauwersmeer niet bijdraagt aan de economische weerbaarheid van het gebied met zijn belangrijke pootgoedteelt en daarmee conflicterend is aan het beleid van de Rijksoverheid en de provincies. Ook recente ontwikkelingen zoals het door de provincie gesteunde Potato Top worden direct geschaad door het voornemen.

De economische weerbaarheid van het gebied en de aanwezige ondernemers is niet in het geding. Uitvoering van de rietproef is niet tegenstrijdig aan het beleid van de Rijksoverheid en de provincies. Wanneer in een beschermd gebied meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt de rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Voor het Lauwersmeer geldt dan ook dat de Europese Vogelrichtlijn en uitwerking daarvan in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 voorop staat. Het Natura 2000-beheerplan wordt zoveel mogelijk opgesteld in overeenstemming met andere relevante plannen en beleid. Het Natura 2000 beheerplan is uiteindelijk sturend. Visies en andere beleidsplannen zijn volgend en worden, indien relevant, aangepast op het beheerplan. Dit geldt ook voor het door de Provincie Fryslân geïnitieerde project om tot een kwaliteitsverhoging van de pootgoedteelt in Noord-Nederland te komen (www.nav.nl/2015/12/potato-top/).

Z117-D4

Inspreker is van mening dat de kwantitatieve waterbelangen, zoals voor berging en doorstroming, evenwichtiger met elkaar moeten worden afgewogen waarbij het niet zo kan zijn, dat die kwantitatieve waterbelangen overheersen over de belangen op het gebied van waterkwaliteit en natuur. De inrichting van het gebied gezien vanuit de eisen voor waterkwaliteit (Droge voeten 2050) kan niet zodanig zijn, dat daardoor waterkwaliteitsdoelen en natuurdoelen volledig ondersneeuwen.

Er heeft een zorgvuldige afweging van belangen plaatsgevonden bij de totstandkoming van het beheerplan en dan in het bijzonder het pakket aan maatregelen. Het ministerie van EZ en overige betrokkenen zijn van mening dat er nu een adequaat maatregelenpakket ligt waarmee de achteruitgang in de eerste beheerplanperiode kan worden gestopt en waar de verschillende gebruiksfuncties weinig tot geen overlast van zullen ondervinden. De rietproef neemt hierbij een

² saliniteit is zoutgehalte.

bijzondere plaats in, gezien het belang van de peilfluctuaties voor de doelsoorten. De uitkomsten van de proef zijn van belang voor advisering over van toekomstig waterbeheer en realisatie van de natuurdoelen. De waterveiligheid staat hierbij voorop en bepaalt de marges waarbinnen het peil mag fluctueren. Binnen die marges bestaat alle vrijheid, daarbuiten niet. Het beheerplan staat realisatie van KRW doelen met betrekking tot de waterkwaliteit niet in de weg. Hier geeft het Waterschap Noorderzijlvest via het Waterbeheerplan 2016 – 2021 de komende jaren uitvoering aan. Voor meer informatie over de uitvoering van KRW maatregelen verwijzen wij naar de website van het Waterschap Noorderzijlvest (<https://www.noorderzijlvest.nl/regel-infobalie/meer-info-pagina/kaderrichtlijn-water/>).

Z148-D2

In het beheerplan staat beschreven dat de voorgenomen maatregelen uit het beheerplan ten allen tijde wordt getoetst aan de veiligheidskaders die gelden voor bewoning in het Lauwersmeergebied. Inspreker vraagt zich af hoe het staat met de overige bewoners in Noord-Nederland en in het bijzonder de overige bewoners binnen het stroomgebied van het Waterschap Noorderzijlvest. Welke garanties worden daar gegeven voor behoud van droge voeten?

Ten behoeve van de rietproef is een beheerprotocol opgesteld, waarin nauwkeurig wordt vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's om wateroverlast te voorkomen. Het veiligheidsprotocol voorziet in het tijdig anticiperen op verwacht hoogwater door de proef dan tijdelijk af te breken.

Voor de rietproef is als bandbreedte voor de peilfluctuaties gekozen voor de huidige streefpeilen van de Electraboezem (-0,93 m NAP) en Friese Boezem (-0,52 m NAP). Vrije afstroming vanuit de Friese Boezem blijft dus mogelijk. Verder zorgt het gemaal Electra ten tijde van de proef voor handhaving van het streefpeil van de Electra Boezem tot aan de sluis. Voorts wordt de proef afgebroken zodra uit weersvoorspellingen blijkt dat veel neerslag op komst is en/of het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden. In dat geval wordt conform de huidige situatie extra gespuid om de buffercapaciteit van het Lauwersmeer op het normale niveau te krijgen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z13-D2). De buffer-/opvangfunctie van het waterlichaam Lauwersmeer is dan ook niet in het geding. Daarnaast vindt buffering in bovenstrooms gebied plaats, door extra afwatering via de sluis van Harlingen en het Hooglandgemaal bij Stavoren. Uit het bovenstaande blijkt dat er op verschillende manieren rekening is gehouden met de veiligheid van bewoners binnen in Noord-Nederland.

2.3 Onderbouwing doelsoorten

Z13-D3

Inspreker stelt dat onvoldoende is aangetoond dat de natuurwaarden in het Lauwersmeergebied verslechteren.

Het Lauwersmeer is als Vogelrichtlijngebied aangewezen en heeft een instandhoudingsdoelstelling voor 13 broedvogelsoorten en 29 niet-broedvogelsoorten. Van 10 broedvogelsoorten en 10 niet-broedvogelsoorten worden de doelen momenteel niet gehaald, dat wil zeggen dat het aantal aanwezige vogels onder het doelaantal ligt. Aantallen vogels zijn hierbij gebaseerd op jaarlijkse vogeltellingen in het gebied. Voor veel soorten is daarnaast sprake van een negatieve trend, aantallen nemen nog steeds af. Daaruit blijkt onverminderd dat

sprake is van een verslechtering van de natuurwaarden en –doelen waarvoor het gebied is aangewezen.

2.4 Onderbouwing maatregelen

Z4-D3

Inspreker vraagt zich af of het aangepast rietmaaibeheer ter plaatse van de noordzijde van de Zoutkamperril ter hoogte van de naastgelegen Strandweg (tevens visplaats) strijdig is met de ambitie uit de Koers voor het Lauwersmeer 2012 om de presentatie van het Lauwersmeergebied langs de belangrijkste toegangswegen te verbeteren?

In de Koers voor het Lauwersmeer is als ambitie opgenomen om de belangrijkste entrees over land een zelfde heldere uitstraling te geven. Om deze ambitie te realiseren wordt ernaar gestreefd om de entrees te markeren door toegangspoorten, uitzichtpunten/ torens of kunst bij de dijkovergangen naar het Lauwersmeergebied te plaatsen. De ambitie om de presentatie van het Lauwersmeergebied langs de belangrijkste toegangswegen te verbeteren staat dan ook niet in relatie tot het maaibeheer. Daarnaast is het Natura 2000-beheerplan sturend gezien de natuurdoelen van het gebied en zijn visies en beleidsplannen volgend (zie ook § 4.1 van het beheerplan).

Z31-D3, Z91-D2

Insprekers vragen zich in het kader van de voorgenomen peilverhoging af waarom geen maatregelen in het beheerplan zijn opgenomen voor de landbouwgronden in het Lauwersmeer die vrij afstromen op het Lauwersmeer. Eén inspreker stelt dat tijdens informatie avond is toegezegd dat in het Lauwersmeer gemalen worden geplaatst ter hoogte van het (nu nog) onbemalen (vrij afstromende) gebied. Dit staat echter niet in het ontwerp beheerplan.

*Er worden voorzieningen (kades, noodbemaling e.d.) voor de betreffende vrij afstromende percelen in het peilvak Lauwersmeer getroffen. Het ministerie van EZ onderschrijft dat dit niet duidelijk in het ontwerp beheerplan naar voren komt. **In het beheerplan (en dan in het bijzonder in bijlage 7) zal daarom een passage worden opgenomen waarin staat beschreven dat bij de gebieden met vrije afstroming waar nodig voorzieningen worden getroffen om het streefpeil te handhaven.** Detailuitwerking van deze maatregelen vindt overigens niet plaats in het kader van het Natura 2000- beheerplan, maar in het kader van de aanvraagprocedure van de watervergunning die nodig is voor de rietproef.*

Informatie over de procedure en status van de watervergunningaanvraag kan worden verkregen via de nieuwsbrief (zie voor de aanmeldingsprocedure het antwoord bij zienswijze Z117-D8) en wordt tevens bekend gemaakt op de websites van het NP Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl) en Waterschap Noorderzijlvest (www.noorderzijlvest.nl).

Z55-D1

Inspreker stelt dat de onderbouwing van het doel: open landschap onvoldoende duidelijk is in relatie tot de maatregel voor peilverhoging.

Behoud en/of verbetering van het open landschap vormt geen doel voor het Natura 2000-beheerplan, maar wordt vooral recreatief gewaardeerd. Het vergroten van de peildynamiek hangt samen met de doelen (de vogels) waarvoor het gebied is aangewezen. De doelsoorten zijn gebaat bij een meer natuurlijk peildynamiek in het

gebied ten behoeve van (water)rietontwikkeling en slikkige oevers (zie voor een nadere toelichting ook bijlage 3 van het beheerplan).

Z92-D3

Inspreker stelt dat je betere rietkragen ook op andere manieren kan krijgen.

Met dit beheerplan is de keuze gemaakt om waterdynamiek (peilen, inundatieduur, verzadiging e.d.) de sleutel tot duurzaam ecologisch succes te laten zijn. Dit sluit ook aan bij de geformuleerde opgaven van de Kaderrichtlijn Water. Het vergroten van de waterdynamiek is niet alleen goed om meer (water)riet tot ontwikkeling te laten komen, maar vormt tevens voor de aanwezige pionierhabitats en het leefgebied voor kust- en watervogels een sleutelproces. Zo leidt het vergroten van de peildynamiek bijvoorbeeld ook tot een vergroting van het areaal slikkige oevers en daarmee tot het aanbod aan foerageergebied voor verschillende (doel)soorten steltlopers. Dit is ook nader toegelicht in §3.6.3, §3.6.4 en bijlage 3 van het beheerplan.

Z117-D1, Z128-D6

Inspreker stelt dat de ongeremde successie als gevolg van zoet water met een constant peil geleid heeft tot verslechtering van de situatie van de aangewezen vogels. Het huidige vaste, stabiele waterpeil in combinatie met de intensieve begrazing heeft er voor gezorgd dat op veel plaatsen in het Lauwersmeer het riet verdwenen is (zowel land- als waterriet). Broedvogelsoorten die daar afhankelijk van zijn staan dan ook onder grote druk.

Deze knelpunten worden door het Ministerie van EZ erkend. In het kader van het beheerplan wordt daarom een rietproef (peildynamiek) uitgevoerd en wordt de begrazingsdruk aangepast. Tevens wordt een aantal exclusies (uitgerasterde gebieden) uitgezet om de effecten van de combinatie begrazing en peildynamiek te onderzoeken.

Z122-D4

Inspreker stelt dat de groei van riet wordt bevorderd door een stijging van het waterpeil tot 41 cm en daarmee het gebied aantrekkelijker zal worden voor bepaalde vogelsoorten een onbewezen veronderstelling is.

In bijlage 3 van het beheerplan wordt nader onderbouwd waarom peilfluctuaties bijdragen aan het realiseren van de natuurdoelstellingen van het Lauwersmeer. Deze bijlage is gebaseerd op enkele (semi-) wetenschappelijke studies. Uit deze inzichten komt de proefopzet voort. Dit moet al of niet bevestigd worden door uitvoering van de rietproef.

Z117-D2, Z128-D2

Inspreker pleit voor invoering van een gedempt tij. Dit zou ook positieve effecten hebben op de Waddenzee. De doelen moeten ambitieuzer, ook voor de KRW. De keuze van dit gebied als uitsluitend vogelrichtlijngebied zonder habitatdoelstellingen en als zoetwatermoeras maakt dat de ecologische potentie van het gebied voor onderwater-natuur, bijvoorbeeld ook van de Waddenzee, niet tot wasdom kan komen.

Ook een andere inspreker meent dat het Lauwersmeer één van de zeer weinige Vogelrichtlijngebieden in ons land is waar de potentie voor herstel van dynamiek in de kustzone en zoet-zout gradiënten bijzonder groot is. Door de natuurlijke dynamiek van getijden en wisselend brak en zout water was de Lauwerszee vóór afsluiting bijzonder rijk aan vogels en aan bodemleven. Door de aanwezigheid van brak water waren de ondiepe krekken, slikken en lagere zandplaten begroeid met

waardevolle kweldervegetaties. Afhankelijk van het zoutgehalte van het water traden zoute en brakke plantensoorten op de voorgrond. De gradiënten en pioniershabitats vormden een belangrijk leefgebied voor kustvogels en watervogels. Ook het Beheer- en Inrichtingsplan voor het Nationaal Park Lauwersmeer stuurt aan op het behoud en de versterking van de kernwaarden van het gebied. Die kernwaarden zijn: de rust en de ruimte, het weidse landschap, het waterrijke karakter, het dynamische milieu en de enorme vogelrijkdom. Voor het behoud van deze waarden is op de lange termijn vanuit ecologisch standpunt een wijziging van het natuur- en waterbeheer gewenst. De beste garantie voor de versterking van de natuur is het toelaten van een beheerste peilfluctuatie, bij voorkeur in combinatie met invloed van zout water in het gebied.

De keuze voor de huidige natuurdoelen (zonder habitatdoelstellingen) heeft reeds plaatsgevonden in het kader van het aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied. Hier kan in het kader van het beheerplanproces geen verandering in worden aangebracht.

Het huidige maatregelenpakket is tot stand gekomen op basis van een afweging van diverse belangen, waaronder veiligheid en economische belangen (landbouw, recreatie etc.). Het Ministerie van EZ begrijpt dat hiermee niet de meest optimale situatie kan worden gerealiseerd (zie ook het antwoord bij zienswijze Z76-D5), maar is wel van mening dat met dit maatregelenpakket de achteruitgang kan worden gestopt. Daarnaast leveren de verschillende onderzoeken en de rietproef vitale informatie op, die van belang is om in de tweede beheerplanperiode de doelstellingen te kunnen realiseren.

Z117-D3, Z128-D4

Inspreker stelt dat proeven om de noodzakelijke dynamiek terug te brengen in het gebied een eerste goede stap zijn. Ook een andere inspreker kan zich vinden in de denkrichting van het ontwerp-beheerplan waarin de oplossing gezocht wordt in meer peildynamiek in het gebied. Met het voorgestelde experimenteel waterbeheer worden de noodzakelijke eerste stappen gezet.

Het ministerie van EZ is verheugd met deze waardering.

Z117-D5, Z128-D3

Inspreker stelt dat de aanvullende maatregelen die worden voorgesteld, zoals een verdere intensivering van de begrazing, op termijn niet zijn vol te houden en niet in staat zijn om het proces van successie voldoende te keren. In hoeverre zijn de natuurwaarden en instandhoudingsdoelstellingen te garanderen als honderden, zo niet duizenden grazers noodzakelijk zijn?

Ook een andere inspreker wijst op de beperkte en soms contraproductieve mogelijkheden van voorgestelde beheermaatregelen: Als de stap richting een gedempt estuariënetijden-landschap (streefbeeld voor de eindfase) niet of te laat gezet wordt, zal het gebied grotendeels langzaam dichtgroeien met bos. Begrazing door paarden en runderen is onvoldoende om dit natuurlijke proces te stoppen. Daarnaast is het type openheid dat door grazers gerealiseerd wordt, ecologisch gezien van een heel andere orde dan het type openheid dat door getijden- of peildynamiek ontstaat. Bij openheid door peildynamiek varen kustbroedvogels als kluut, noordse stern en bontbekplevier wel, maar met grazers verdragen deze soorten zich slecht. Bij het achterwege laten van de gewenste wijziging in het beheer lijkt het gebied steeds meer op voedselrijke kleimoerasbossen en ruigte van bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen. Dit zou enorm afbreuk doen aan de grote

potentie en unieke status van het Lauwersmeer als kustnatuurgebied en de realisatie van een aantal instandhoudingsdoelstellingen zeker in gevaar brengen.

Er is niet gekozen voor een verder gaande vorm van dynamiek (gedempt tij), gezien de ingrijpende consequenties voor de waterafvoer, waterkwaliteit en de gehele infrastructuur en voorzieningen in het gebied. Zie verder ook het antwoord bij zienswijze Z117-D2, par. 2.4.

Er is in het kader van het beheerplan geen sprake van een intensivering van de begrazing in het Lauwersmeer. Er is juist sprake van een verlaging van de dichtheid aan grazers in het gebied. Daarnaast vormt de rietproef een belangrijke en eerste stap in het vergroten van de peildynamiek in het gebied.

Het Ministerie van EZ erkent dat effecten van begrazing sterk afhankelijk zijn van het waterbeheer in het gebied. Van wisselende, meer natuurlijke waterstanden wordt een positief effect verwacht op de rietgroei, vooral in de oeverzones. De voorgestelde experimenten met meer peildynamiek worden in de eerste beheerplanperiode nader afgestemd op de keuzes van de begrazing en worden dan ook niet als contraproductief beschouwd. In beide gevallen gaat het om effecten die zich vaak pas na enkele jaren uiten.

In het beheerplan zijn een aantal manieren beschreven waarmee de begrazing in het gebied kan worden aangepast (zie ook blz. 172 van het beheerplan). Ongeacht de keuze voor een bepaalde aanpassing van het begrazingsbeheer blijft het zoeken naar het meest gewenste effect. Gebieden als de Lauwersmeer zijn van oorsprong sterk dynamisch van karakter. Het wisselen van maatregelen in de tijd kan daarom ook een bijdrage leveren aan een positief ruimtelijk effect op het ontstaan van vitaal rietmoeras.

Z117-D6, Z128-D7

De KRW-doelen worden genoemd als aanvulling op de doelen van Natura 2000, maar zeker voor de vismigratie staat het opvoeren van het peil (en afsluiten van de vistrekroutes) haaks op elkaar. Het gebied is binnen de KRW bestempeld als een zwak brak gebied. De inspreker vraagt zich dan ook serieus af of de keuzes die bij Natura 2000 gemaakt zijn zich wel verdragen met de keuzes die gemaakt moeten worden in het kader van de KRW. Anders gezegd: zijn de doelen van Natura 2000 en de KRW wel voldoende op elkaar afgestemd en haalbaar. Dit klemt te meer nu blijkt, dat het niet duidelijk is of de KRW-doelen met het huidige beleid wel tijdig gerealiseerd kunnen worden.

Realisatie van de KRW doelen wordt in het kader van het beheerplan niet onmogelijk gemaakt. Maatregelen moeten garanderen dat vismigratie mogelijk blijft tijdens de rietproef. Uit onderzoek van Tauw (2014) blijkt dat er maatregelen mogelijk zijn. Hiervoor worden in het kader van de watervergunning ook voorzieningen getroffen. Voor de Friese kant van het Lauwersmeer kan overigens gesteld worden dat de rietproef ertoe leidt dat er meer mogelijkheden zijn voor vispasseerbaarheid van de sluizen. De sluizen kunnen immers langer open en de stroomsnelheid is lager. Voor de Groningse kant van Lauwersmeer wordt erkend dat mogelijke knelpunten ontstaan. Hier worden dan ook tijdelijke maatregelen getroffen. Tijdelijk omdat het vooralsnog een proef van 2 jaar betreft. Indien het waterbeheer ook na de proefperiode wordt voorgezet, zullen permanente maatregelen worden getroffen om effecten op de vismigratie te voorkomen.

Z148-D4

Inspreker is van mening dat peilverhoging een initiatief is van Staatsbosbeheer en losstaat van het voldoen aan voorgeschreven Europese Richtlijnen, aangezien daaraan in de huidige situatie al zou worden voldaan, anders zou Nederland de Europese richtlijnen thans overtreden.

De rietproef is niet op initiatief van Staatsbosbeheer, maar op initiatief van de Rijksoverheid die zorg draagt voor de uitvoering van de Vogelrichtlijn, die in Nederland in de Natuurbeschermingswet 1998 is geïmplementeerd. In de huidige situatie is voor veel van de doelsoorten sprake van een negatieve trend en worden de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald. Het niet behalen van een instandhoudingsdoelstelling wordt niet per definitie gezien als overtreding van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn verplicht de Rijksoverheid echter wel tot het treffen van maatregelen om de achteruitgang in de eerste beheerplanperiode te stoppen.

2.5 Ecologische gebiedsbeschrijving

Z137-D8

Inspreker is van mening dat de stelling op pagina 79, waarin wordt gesproken over stikstof- en fosfaatbelasting van het oppervlaktewater, dat de landbouw de oorzaak daar van zou zijn geen stand houdt. Door inspreker wordt aangegeven dat in de noordelijke kustpolders dit probleem al veel langer bekend is en dit in verband wordt gebracht met kwel en niet met landbouw. Inspreker stelt dat deze fosfaat en stikstof de rietgroei overigens zal bevorderen en niet strijdig is met de instandhoudingsdoelstelling.

De betreffende stelling is afkomstig uit de KRW-beoordeling van de waterkwaliteit door het Waterschap Noorderzijlvest in 2008 en 2014 (bron: De Kaderrichtlijn Water bij Waterschap Noorderzijlvest, Achtergronddocumenten per waterlichaam Planperiode 2016-2021). Uit deze beoordeling blijkt dat het oppervlaktewater binnen het waterlichaam Lauwersmeer wordt belast met nutriënten die afkomstig zijn van uit- en afspoeling van landbouwgronden in het gebied. De relatieve bijdrage van de landbouw aan de totale vracht van stikstof en fosfaat in het Lauwersmeer bedraagt respectievelijk 67% en 94%. Overigens heeft deze stelling verder geen consequenties met betrekking tot het beheerplan Natura 2000, daarnaast is de betreffende stelling als gevolg van een update van de tekst komen te vervallen.

Inspreker heeft inderdaad gelijk dat rietplanten goed kunnen groeien onder voedselrijke omstandigheden. Er zijn geen concrete aanwijzingen dat eutrofiëring een direct negatief effect heeft op de vitaliteit van waterriet. De indirecte effecten van eutrofiëring zijn echter wel van belang. Een grotere productie van dode algen, kroos en draadwieren als gevolg van eutrofiëring levert een grote bijdrage aan de accumulatie van dood organisch materiaal tussen de rietstengels. Door accumulatie van organisch materiaal kan er verzuring van de bodem optreden en ontstaat er een kiembed voor wilgenstruweel, als e.d., de basis voor de volgende fase in de successie van verlandings naar broekbos. Indirect kan eutrofiëring als gevolg van fosfaat en stikstof dus tot een versnelde successie leiden wat ongewenst is met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen. De aanwezige vogeldoelsoorten zijn immers juist gebaat bij pionierhabitats zoals slikkige oevers en rietbegroeiingen die vooral in het beginstadium van de successie van verlandings aanwezig zijn. Zie voor een nadere toelichting van deze processen ook bijlage 3 van het beheerplan.

Z152-D5, Z154-D4

In het beheerplan wordt op blz. 95 gesteld dat het Lauwersmeer een schakel is tussen de Waddenzee en het stroomgebied van de Drentse Aa. Omdat het volledige

waterbezwaar van de Drentse Aa via de Eemskanaal boezem naar de Eems wordt afgevoerd is dit naar mening van de inspreker geen realistische visie. Inrichtings- en herstelmaatregelen kunnen zich beter richten op de functie van het Lauwersmeer als schakel tussen de Waddenzee enerzijds en de Noord-Drentse beken en de Friese boezem anderzijds.

Stelling van inspreker dat het volledige waterbezwaar van de Drentsche Aa via de Eemskanaal Boezem naar de Eems wordt afgevoerd is niet juist. De Drentsche Aa voert deels af naar het Lauwersmeer en deels naar de Eems via het Eemskanaal. De scheiding hiervan ligt ter hoogte van de stad Groningen.

Voorts heeft de stelling op blz. 95 over het belang van het Lauwersmeer als schakel tussen Waddenzee en Drentsche Aa betrekking op de rivierprik, een habitatrictlijnsoort waarvoor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa een doelstelling heeft. Het Lauwersmeer vormt voor deze soort een belangrijk doortrekgebied en knelpunten in dit gebied kunnen dan ook van invloed op het realiseren van de doelstelling van deze soort in het Drentsche Aa gebied. Het Ministerie van EZ onderschrijft dat het Lauwersmeer met betrekking tot vismigratie een belangrijke schakel vormt tussen de Waddenzee enerzijds en de Noord-Drentse beken en de Friese boezem anderzijds. Maatregelen in het beheerplan garanderen dat vismigratie mogelijk blijft tijdens de rietproef. Deze maatregelen richten zich op de knelpunten die tijdens de proef ontstaan aan de Groningse kant, aangezien de migratie mogelijkheden voor vis aan de Friese kant juist worden verbeterd (omdat het verschil in peil t.o.v. de Friese boezem veel kleiner wordt).

Z137-D3

Inspreker is het oneens met de bewering in het beheerplan dat het riet niet goed kan groeien als gevolg van verzuring. Inspreker stelt dat dit niet mogelijk is in een bodem die een PH waarde heeft van 7 of hoger, ook zou er dan geen riet willen in moerassen die op zuurdere gronden te vinden zijn.

In laag dynamische situaties zoals de huidige situatie in het Lauwersmeer (dus zonder natuurlijk peilverloop) vindt ophoping van dood organisch materiaal in de oeverzones plaatsvindt. Op sulfaatrijke bodems waar ophoping van strooisel plaats vindt wordt de groeiplaats extra snel zuurder door interne processen. Als er vervolgens geen of weinig hoge waterpeilen voorkomen zullen er ook geen bufferstoffen als calcium en magnesium in het organisch materiaal terecht komen en wordt regenwater overheersend in die opgehoopte verzuurde strooisellaag (en dus niet per sé in de onderliggende bodem). Droge en natte depositie met ammoniak uit de lucht kan deze verzuring verder versterken en de kansen voor riet en waterriet verder verslechteren. Zie verder ook de onderbouwing in bijlage 3 van het beheerplan.

Z137-D4

Inspreker stelt dat oorzaak van het verdwijnen van riet in de oevers de begrazing betreft. Achter op de Ballastplaat is een stuk oever afgerasterd en achter dat raster staat een mooie rietkraag.

Het is een combinatie van verschillende oorzaken die voor een afname van (water)riet in het Lauwersmeer hebben gezorgd. Lokaal betreft dit inderdaad te intensieve begrazing. Hiervoor worden ook maatregelen getroffen, zoals het lokaal uit rasteren van gebieden (zie ook paragraaf 6.4.2 van het beheerplan). Het ontbreken van peildynamiek betreft echter de hoofdoorzaak van de afname van het areaal (water)riet. Dit is in figuur 7 in bijlage 3 van het beheerplan goed in beeld is gebracht. Uit de figuur kan worden afgeleid dat de afname van het areaal waterriet

in het gehele gebied en dus ook op de niet begraasde platen heeft plaatsgevonden. Voorts kan uit de figuur in combinatie met de informatie over de begrazing uit paragraaf 3.3.1 van het beheerplan, worden opgemaakt dat in veel deelgebieden pas begrazing is ingesteld of geïntensiveerd nadat een belangrijk aandeel van het waterriet al was verdwenen.

2.6 Sociaal economische aspecten

Z137-D7

In 7.4.2 staat over landbouw het volgende in het beheerplan beschreven: "het agrarisch bedrijf staat onder druk". Inspreker stelt dat dit een vreemde en suggestieve zin is waarbij kan worden aangetekend dat landbouw voorziet in voedsel voorziening, dat er geen negatieve uitstraling is naar het natuurgebied Lauwersmeer en dat landbouw in Noord Nederland floreert en een belangrijke economische pijler is.

De betreffende passage wordt uit het beheerplan verwijderd. Dit heeft inderdaad geen meerwaarde.

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen

3.1 Rietproef en/of verwachte schade/overlast hierdoor

Z2-D1, Z5-D1, Z6-D1, Z9-D1, Z12-D1, Z14-D1, Z23-D1, Z36-D2, Z101-D1, Z107-D1, Z116-D1, Z118-D1, Z122-D7

Insprekers hebben bezwaar tegen een verhoging van het waterpeil. Door de insprekers worden verschillende redenen aangehaald om dit te onderbouwen, waaronder:

- Schade aan recreatiewoningen (en bijbehorende voorzieningen) bij de jachthaven van Oostmahorn als gevolg van overstroming of langdurig onder water staan;
- Wateroverlast op zijn of andermans eigendommen;
- Wateroverlast en schade aan woningen en opstallen, tuinen en voorzieningen in de jachthaven van Lauwersmeer.
- Verzadiging van dijken;
- Inspreker stelt dat het peil in de huidige situatie al niet binnen een aanvaardbare grens kan worden gehouden en voorziet risico's met betrekking tot zijn woning aan de Grote Siege.

Voor de rietproef is een vergunning van de Waterwet noodzakelijk. In het kader van de aanvraagprocedure vindt een gedegen risico analyse plaats en wordt bepaald of de peilfluctuaties doorgang kunnen vinden.

Uitgangspunt van de uitvoering van de rietproef is dat schade zoveel mogelijk moet worden voorkomen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z17-D4, par. 1.3). Resterende schade wordt vergoed via de schaderegeling (indien gegrond).

Z122-D8, Z148-D1

Inspreker stelt dat in het ontwerpbeheerplan geen enkele aandacht wordt besteed aan de (nadelige) gevolgen van de stijging van het waterpeil en het grondwater en beschouwd dit als een tekortkoming.

Het in beeld brengen van de nadelige gevolgen van de proef met peilverhoging vormt één van de onderdelen van het onderzoeksprogramma, zie hiervoor ook de onderzoeksvraag op blz. 169 van het ontwerpbeheerplan: "Leidt het aangepast peilbeheer tot schade op andere functies?". Dit betreft zowel de gevolgen van de stijging van het oppervlaktewaterpeil als van het grondwater.

*Het ministerie van EZ onderschrijft dat in het beheerplan weinig aandacht is uitgegaan naar eventuele nadelige gevolgen. Een Natura 2000-beheerplan focust vooral op de natuurdoelen en omschrijft op globaal niveau de randvoorwaarden waaraan zou moeten worden voldaan om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren. Ook de maatregelen die in een beheerplan worden omschreven zijn vaak op hoofdlijnen, en dienen als vervolg op het beheerplan nader te worden uitgewerkt. In het geval van het Lauwersmeer wordt de rietproef bijvoorbeeld nader uitgewerkt in het kader van de aanvraag van de watervergunning. Eventuele nadelige gevolgen van de rietproef zullen nader beschouwd worden in het kader van de watervergunningaanvraag. **Een verwijzing naar de watervergunning, en de beschouwing van nadelige gevolgen die in het kader daarvan zal plaatsvinden, is in het beheerplan opgenomen in paragraaf 6.4.1.***

Verder zal vanuit het bestaande meetnet de ontwikkeling van de grondwaterpeilen in en buiten het gebied gevolgd gaan worden.

Ten behoeve van de rietproef is een beheerprotocol opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's om wateroverlast te voorkomen.

Z122-D9

Inspreker stelt dat op grond van de huidige omstandigheden bij een peilverhoging vele gebieden onderwater zullen lopen.

De rietproef heeft juist als doelstelling om inundatie van gronden te bewerkstelligen. Dit betreft gronden met een natuurbestemming. De kans op overstroming van gronden met andere functies (landbouw, bewoning etc.) neemt niet toe.

Z122-D10

In het beheerplan wordt veronderstelt de verwachting te kunnen anticiperen, dat er een betrouwbaar weerbericht is, dat tijdige verlaging mogelijk maakt. Inspreker is van mening dat dit vertrouwen niet is gerechtvaardigd. En stelt daarbij dat het weer zich op die termijn niet betrouwbaar laat voorspellen, er wordt gewerkt met met waarschijnlijkheden en percentages van kansen, en die zullen veelal in de buurt van het uiteindelijke weer liggen, maar het komt ook voor dat het weer heel anders is dan voorspeld. De mate van een 'succesvolle' weersvoorspelling wordt ook beïnvloed door de wijze van formulering van de voorspelling.

De weersvoorspellingen worden steeds beter en nauwkeuriger. Het Waterschap Noorderzijlvest geef aan dat er tijdig kan worden geanticipeerd op slecht weersvoorspellingen.

Ten behoeve van de rietproef is ook een beheerprotocol voor de waterveiligheid opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's.

Zodra uit weersvoorspellingen blijkt dat veel neerslag op komst is en/of het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de proef afgebroken en wordt conform de huidige situatie extra gespuid om de buffercapaciteit van het Lauwersmeer op het normale niveau te krijgen. Daarbij kan, gezien het hogere peil in het Lauwersmeer, een grotere hoeveelheid water per spuibeurt op de Waddenzee worden gespuid dan bij het streefpeil van -0,93 m NAP. Bij het naderen van het streefpeil is de reguliere spuicapaciteit van toepassing. Een eenvoudige uitleg met een animatiefilmpje hiervan kunt u vinden op: www.youtube.com/watch?v=S8s082nLCow

Z7-D1, Z36-D3

Inspreker is het oneens met de maatregel om het peil in het Lauwersmeer bij wijze van proef van -0,92 m NAP naar -0,52 m NAP te brengen. Inspreker verwijst hierbij naar het belang van het gebied als opvang van overtollig water van de Friese boezem.

Als bovengrens van de peilverhoging is gekozen voor het streefpeil van de Friese Boezem (-0,52 m NAP) zodat vrije afwatering op het Lauwersmeer ook tijdens de proef kan worden gegarandeerd. Zodra uit weersvoorspellingen blijkt dat veel neerslag op komst is en/of het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de proef afgebroken en wordt conform de huidige situatie extra gespuid om de buffercapaciteit op het normale niveau te krijgen. Een belangrijke eventuele extra maatregel voor het reguleren van de Friese Boezem is de vroegtijdige inzet van het Hooglandgemaal bij Stavoren en sluis bij Harlingen.

Z57-D1

Inspreker stelt dat het Waterschap Noorderzijlvest willens en wetens kiest voor het niet droog houden van bebouwing bij hoge waterstanden: gemaal Electra pompt door, ook als er niet gespuid kan worden op de Waddenzee. Dat heeft al diverse malen tot schade geleid.

Inspreker refereert aan de huidige situatie en het huidige waterbeheer van Waterschap Noorderzijlvest. Hier wordt ingegaan op de mogelijke gevolgen van het beheerplan op deze huidige situatie: Het waterlichaam Lauwersmeer heeft een buffer-/opvangfunctie. Als gevolg van het beheerplan zal deze functie niet veranderen, ook zal de buffercapaciteit niet afnemen. In geval van slecht weersvoorspellingen wordt de rietproef afgebroken. De proef vindt plaats binnen de bandbreedte van de huidige streefpeilen -0,52 m NAP tot -0,93 m NAP. Volgens het beheerprotocol rietproef wordt de waterstand in het Lauwersmeer verlaagd naar -0,93 m NAP zodra verwacht wordt dat het maximale peil van -0,52 m NAP wordt overschreden tijdens de proef. Op waterstanden buiten deze bandbreedte is normaal beleid van Waterschap Noorderzijlvest van kracht.

Z26-D6, Z36-D4

Inspreker stelt dat er risico's/schaden zijn met betrekking tot de teelt van gewassen als gevolg van de verhoging van de waterstanden en verlate bewerkbaarheid van de grond in het voorjaar.

In het kader van de nulmeting kunt u met vragen over risico's of schade terecht bij de meldlijn, zie ook het antwoord bij zienswijze Z8-D1. In geval van schade is een schaderegeling van toepassing.

Z31-D2, Z48-D1, Z59-D1, Z71-D1, Z41-D2, Z76-D3, Z77-D3, Z87-D3, Z89-D3, Z90-D2, Z92-D5, Z98-D1, Z99-D2, Z101-D2, Z105/106-D2, Z124-D1, Z131-D2

Inspreker stelt door de hogere waterstanden en daarmee gepaard gaande vernatting (al dan of niet het gevolg van volgelopen drainagebuizen) niet optimaal gebruik te kunnen maken van zijn landbouwgrond en/of het groeiseizoen met lagere gewasopbrengsten en inkomensschade en/of waardevermindering van grond /gebouwen tot gevolg, evenals schade aan bedrijfsgebouwen.

Voor de landbouwgronden binnen het peilvak Lauwersmeer met vrije afwatering op het Lauwersmeer worden in het kader van het beheerplan maatregelen getroffen om wateroverlast te voorkomen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3).

Schade als gevolg van de rietproef (indien gegrond) wordt vergoed in het kader van de schaderegeling. Indien inspreker schade of risico's als gevolg van wateroverlast voorziet wordt geadviseerd om contact op te nemen met de meldlijn van de nulmeting (010-2843098).

Z29-D2, Z76-D6, Z77-D5, Z87-D5, Z90-D4, Z97-D4, Z99-D6

Inspreker stelt dat hogere waterstanden tot meer zoute kwel leidt, wat weer gevolgen heeft voor de voorraad drinkwater en/of het telen van gewassen in de omgeving van het Lauwersmeer.

Uit modelberekeningen blijkt dat er weinig tot geen effect te verwachten is. Dus schade is onwaarschijnlijk. Desalniettemin wordt in het kader van de watervergunning de mogelijke toename van (zoute) kwel als gevolg van de peilverhoging in beeld gebracht als uitwerking van het onderzoeksprogramma. Er vindt in eerste instantie een modelanalyse plaats. Op grond van de uitkomsten daarvan vindt op die plekken waar mogelijk zoute kweldruk toeneemt monitoring plaats.

In geval van schade is een schaderegeling van toepassing.

Z31-D4

Inspreker vraagt zich af wat het Wetterskip Fryslân voornemens is om te doen met het peil van de Lauwers en wat de gevolgen zijn voor dit gebied.

Het peil van de Lauwers (er wordt vanuit gegaan dat inspreker doelt op de rivier de Lauwers op de grens van de Provincie Groningen en Provincie Fryslân) gaat niet veranderen als gevolg van maatregelen in het kader van het beheerplan. Afwatering van de Friese Boezem op het Lauwersmeer blijft mogelijk ongeacht de rietproef. Daarom is als bovengrens aan de proef ook gekozen voor het streefpeil van de Friese Boezem (-0,52 m NAP).

Z31-D5

Inspreker stelt dat als gevolg van overstroming van zijn land de kans op bruinrot (waardplant bitterzoet groeit in Lauwersmeer) toeneemt met nadelige consequenties tot gevolg.

Als gevolg van de rietproef wordt de kans op overstroming van landbouwgrond niet groter dan nu al het geval is. Er is dan ook geen sprake van een verhoogd risico op bruinrot.

Z41-D1, Z76-D1, Z77-D4, Z87-D4, Z90-D3

Inspreker stelt dat de peilverhoging desastreuze gevolgen heeft voor de grote aantallen broedende weidevogels in waterbergingsgebieden. Daarnaast stelt de in inspreker door de peilverhoging niet langer te kunnen voldoen aan reeds afgesloten agrarisch natuurbeheerpakket, waardoor mogelijk korting van de beheervergoeding

dreigt. Als reden wordt door de inspreker aangehaald dat door vernatting geen of niet tijdig mest kan worden uitgereden.

De start van de rietproef vindt reeds in februari plaats, ruim voor het broedseizoen. Effecten van de rietproef op broedende weidevogels worden dan ook niet verwacht.

Het grondwaterpeil in het achterland wijzigt niet als gevolg van maatregelen in het kader van het beheerplan. Voor vrij afstromende landbouwpercelen in het peilgebied van het Lauwersmeer worden maatregelen getroffen om wateroverlast te voorkomen (zie het antwoord bij zienswijze Z31-D3). Uitvoering van weidevogelbeheer conform agrarische natuurbeheerpakketten blijft dan ook mogelijk.

Z111-D1, Z54-D1

Inspreker stelt dat door het opzetten van het peil en daarmee gedurende deze periode het grotendeels afsluiten van de sluis van het Reitdiep (naast het gemaal De Waterwolf, Lammerburen) alsook de keersluis in het Hunsingokanaal (bij gemaal HD Louwes) een barrière wordt opgeworpen die de hoofdroute voor vismigratie blokkeert tussen de Waddenzee, het Lauwersmeer en het Gronings Achterland t/m de beeklopen in Noordwest Drenthe, welke door tal van investeringen in de afgelopen jaren juist is verbeterd.

Er wordt inderdaad bij gemaal HD Louwes en gemaal Waterwolf voor vismigratie een barrière opgeworpen tijdens de rietproef. Daarom worden hiervoor ook tijdelijke maatregelen getroffen. Uit onderzoek van adviesbureau Tauw (2014) is gebleken dat maatregelen mogelijk zijn.

De barrière wordt periodiek onderbroken om de vis te laten passeren. Het is de bedoeling om binnen de periode van 6 weken van verhoogd peil, het peil tóch 2x terug te brengen naar - 0,93 m NAP. Dan kunnen de sluisen open bij de Waterwolf en ook bij HD Louwes, zodat de wachtende vissen alsnog stroomopwaarts kunnen. Bij de Waterwolf wordt een vispasseerinrichting gerealiseerd door met beweegbare kleppen in de sluisdeuren aan beide uitstroomzijdes en hulppompen de mogelijkheid te bieden aan vissen om stroomopwaarts te zwemmen. Dit wordt tegen zonsopgang en zonsopgang gedaan. Het visvriendelijke spuien bij de Cleveringsluizen wordt voortgezet, ook bij het enigszins verhoogde peil. De migratie mogelijkheden voor vis aan de Friese kant worden verbeterd, omdat het verschil in peil t.o.v. de Friese boezem veel kleiner wordt.

Z52-D2, Z53-D2

Inspreker stelt dat er huurderiving geleden zal worden door een vakantiedorp en een camping als gevolg van het noodzakelijke sluiten van de sluis, waardoor boten niet meer vrij in en uit kunnen varen en een unique selling point verdwijnt.

Er wordt bij de uitvoering van de rietproef rekening gehouden met het vaarseizoen. Onder gunstige omstandigheden zal de proef al voor 1 april zijn afgerond. Ontstaat er toch een probleem dan willen de provincies graag kijken of in samenspraak een maatwerkoplossing mogelijk is. Mocht dit onverhoopt niet het geval zijn kunt u terugvallen op de schaderegeling.

Z52-D3, Z53-D3

Inspreker stelt dat er financiële schade zal (kunnen) optreden als gevolg van wateroverlast aan infrastructuur en woningen, die grof wordt gecijferd op ca. 50 miljoen euro.

Er wordt geen wateroverlast als gevolg van de proef voorzien in verband met het maximum streefpeil van -0,52 m NAP. Door inspreker wordt wat betreft het schadebedrag vermoedelijk gerefereerd aan de schadeanalyse van Nijborg (2014)³. Het becijferde schadebedrag van 50 miljoen euro treedt uitsluitend op bij extreme omstandigheden waarbij is uitgegaan van een waterpeil dat hoger is dan +0,5 m NAP (veel heftiger bijvoorbeeld dan de situatie in januari 2012). Van dit laatste is gezien het maximale streefpeil van de proef (-0,52 m NAP) zeker geen sprake.

Voorts is voor optredende schade als gevolg van de rietproef een schaderegeling beschikbaar. Schade aan de door inspreker benoemde infrastructuur en woningen valt hier dus ook onder.

Z33/50-D3, Z52-D4, Z53-D4, Z55-D3, Z121-D4, Z122-D5

Inspreker stelt dat er geen grondige risico-analyse heeft plaatsgehad en dat niet gestart kan worden met de peilverhoging, totdat deze is uitgevoerd.

Voor de rietproef is een vergunning van de Waterwet nodig. In het kader deze vergunning vindt een risico-analyse plaats.

Z56-D1

Inspreker stelt dat extreem weer niet in de afwegingen is meegenomen en juist dat zorgt voor schade.

Extreem weer is meegenomen in de afweging voor het afbreken van de rietproef. Ten behoeve van de rietproef is een beheerprotocol opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's om wateroverlast te voorkomen.

Z56-D2

Inspreker stelt dat het bevoegd gezag willens en weten een risico neemt waarmee zij de kans op overstromingen vergroot.

De rietproef vindt plaats binnen bestaande streefpeilen en dus wordt het huidige veiligheidsniveau vastgehouden. Ten behoeve van de rietproef is een beheerprotocol opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's om wateroverlast te voorkomen. Het veiligheidsprotocol voorziet in het tijdig anticiperen op verwacht hoogwater door de proef dan tijdelijk af te breken.

Z36-D11

Inspreker stelt dat er teveel overlast is van ganzen en distels uit het Lauwersmeergebied.

Ganzen maken gebruik van het Lauwersmeer om te rusten en te foerageren. Daarnaast foerageren ganzen op landbouwgronden rondom het Lauwersmeergebied. Overlast van ganzen op landbouwpercelen kan in theorie groeien indien als gevolg van de peilverhoging een deel van de foerageergebieden binnen het Lauwersmeergebied onder water komen te staan en niet meer geschikt zijn als foerageergebied. Hiervan zal echter nauwelijks sprake zijn. Daarnaast vindt in de huidige situatie reeds inspanning plaats om overlast te beperken. Er is grenzend aan het Lauwersmeer een ganzenfoerageergebied aangewezen.

³ N. Nijborg, 2014. Kwantitatieve schadeanalyse in het Lauwersmeergebied als gevolg van een overstroming vanuit het Lauwersmeer.

Distels spelen geen rol in het beheerplan. Tijdelijke inundatie in het voorjaar als gevolg van de rietproef kan zelfs bijdragen aan bestrijding van onkruiden waaronder distels. In de Provincie Fryslân is voor disoverlast de provinciale distelverordening van toepassing (<http://www.fryslan.frl/10506/distelverordening/>).

Z59-D4

Inspreker stelt dat er onvoldoende onderzoek is gedaan naar de effecten van de peilverhoging. Hierbij worden door de inspreker als voorbeelden een sociaal-economisch onderzoek op plaatselijk niveau en een Maatschappelijke kosten-baten analyse genoemd.

De rietproef heeft juist als doel om eventuele effecten (zowel positief als negatief) duidelijk in beeld te krijgen. De proef vindt plaats, inclusief een schaderegeling om optredende schade en eventuele economische gevolgen op korte termijn te voorkomen.

Z59-D5

Inspreker stelt dat het bestaand waterbeheer, waaronder de kwetsbare gebieden die een peilverhoging niet kunnen dragen, onvoldoende in beeld is gebracht in het beheerplan.

De kwetsbare, vrij afstromende percelen binnen het peilvak Lauwersmeer worden wel degelijk meegenomen en hiervoor worden ook specifieke maatregelen getroffen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3).

Z76-D2

Inspreker voorziet mogelijke gevolg voor zijn mestplaatsingsruimte. Grond welke gedurende een periode van 275 dagen niet kan worden bewerkt of beteeld vallen buiten de definitie grond in gebruik en tellen daardoor niet mee voor het gebruik als mestplaatsingsruimte en hectare premies.

Als gevolg van de rietproef worden geen effecten op landbouwgronden en de duur van de bewerking van deze gronden voorzien. Mocht er onverhoopt wateroverlast en schade optreden, dan is hiervoor een schaderegeling voorzien. Voor vragen over de schaderegeling wordt verwezen naar de meldlijn (010-2843098).

Z80-D2, Z92-D2

Insprekers stellen dat het spuien van water via de Lauwers en Dokkumer Nieuwe – Zijlen, Zoutkamp en Lauwersoog moeilijker zal worden door de peilverhoging.

Met slecht weervoorspellingen en/of (regenrijke) periodes waarin het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de rietproef afgebroken. De spuiomogelijkheden veranderen dus niet tijdens de uitvoering van de proef. Er zijn voldoende waarborgen voor peilbeheer op maximaal het huidige niveau. Zo is afgesproken dat de Friese Boezem ook via de sluis bij Harlingen of het Hooglandgemaal bij Stavoren kan afwateren.

Z89-D2

Inspreker eist dat het streefpeil van -0,93 m NAP tijdens het uitvoeren van de proef wordt gehandhaafd.

Het streefpeil van -0,93 m NAP verandert niet. Gedurende de proef wordt langer hoog water (binnen een bandbreedte van -0,93 m NAP en -0,52 m NAP) vastgehouden. Er zijn voldoende waarborgen voor peilbeheer op maximaal het

huidige niveau. Zo is afgesproken dat de Friese Boezem ook via de sluis bij Harlingen of het Hooglandgemaal bij Stavoren kan afwateren.

Z92-D1

Inspreker stelt dat er als gevolg van een peilverhoging in het Lauwersmeer geen uitstraling naar de directe omgeving mag plaatsvinden en dat de vrij-afstromende agrarische gronden aan de randen in de Lauwersmeerpolder bemaalt worden op het huidige peil.

Er is geen uitstraling naar de directe omgeving voorzien. Voor de vrij afstromende percelen worden aanvullende maatregelen getroffen om wateroverlast te voorkomen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3).

Z92-D4

Inspreker stelt dat als gevolg van een peilverhoging minder grond in het Lauwersmeerpolder over blijft voor de vogels die land nodig hebben om te overleven.

Veel van de vogeldoelsoorten van het Lauwersmeer foerageren op slikkige oevers en platen die onder invloed van peilfluctuaties tot ontwikkeling komen. Dit vormt dan ook een belangrijke doelstelling van de rietproef. Verder hebben de peilfluctuaties als doel om waterriet tot ontwikkeling te laten komen, hetgeen belangrijk is voor de moeras- en rietvogels die in het gebied tot broeden komen. Er blijft ruimschoot voldoende hoog en droog gelegen gebied voorhanden voor de vogels die hiervan afhankelijk zijn.

Z104-D5, Z105/106-D3

Inspreker stelt dat het onverantwoord is om een productieproces waar een scala aan plantgoed, zaaigoed, meststoffen, gewasbeschermingsmiddel en energie voor ingezet is, door onjuist waterbeheer zodanig in gevaar te brengen, dat deze input gedeeltelijk of zelfs geheel verloren kan gaan en door afspoeling in het oppervlaktewater terecht komt/onnodig zullen uitspoelen.

Hiervan is geen sprake. Afspoeling naar het oppervlaktewater zal niet vaker gaan plaatsvinden als gevolg van maatregelen uit het beheerplan. Voor de vrij afstromende agrarische percelen in het peilvak Lauwersmeer worden maatregelen getroffen, waaronder extra bemaling. Voor deze percelen geldt dat, in tegenstelling tot de huidige situatie in het voorjaar, de waterhuishouding zelfs zal verbeteren.

Z122-D3

Inspreker stelt dat in het beheerplan de veiligheid van recreanten / bewoners en het toebrengen van schade aan bewoners en bedrijven - ten onrechte - wordt gebagatelliseerd.

Het ministerie van EZ betreurt het dat inspreker van mening is dat de veiligheid van bewoners en betrokkenen wordt gebagatelliseerd. Dit is dan ook zeker niet het geval. Het is niet voor niets dat aan de uitvoering van de proef de voorwaarden zijn gesteld dat de veiligheid van bewoners te allen tijde moet zijn gewaarborgd en dat schade zoveel mogelijk moet worden voorkomen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z17-D4). Voor eventuele schade is daarnaast een schaderegeling opgesteld. Voor een aantal vrij afstromende percelen worden daarnaast maatregelen getroffen om overlast te voorkomen. Ten behoeve van de rietproef is een beheerprotocol opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe en wanneer gehandeld wordt bij bepaalde risico's om wateroverlast te voorkomen. Het veiligheidsprotocol voorziet in het tijdig anticiperen op verwacht hoogwater door de

proef dan tijdelijk af te breken. Voorts vindt in het kader van de watervergunningsaanvraag nog een uitgebreide risico-analyse plaats.

Z124-D2

Inspreker stelt dat beheersing van het achterland nog steeds belangrijk is en niet mag worden verzaakt.

Hiervan is ook geen sprake. Bij slecht weervoorspellingen en/of (regenrijke) periodes waarin het streefpeil van maximaal -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de rietproef afgebroken. Er zijn voldoende waarborgen voor peilbeheer op maximaal het huidige niveau. Zo is afgesproken dat de Friese Boezem ook via de sluis bij Harlingen of het Hooglandgemaal bij Stavoren kan afwateren. Vrije afstroming vanuit de Friese Boezem is dan ook niet in het geding.

Z104-D1

Inspreker is van mening dat het niet gegarandeerd kan worden dat in het geval van overtollige neerslag het peil tijdig wordt aangepast door waterschap door spuien. Temeer omdat in de huidige situatie al regelmatig sprake is van een te hoog peil als hoog water en noordelijke windrichtingen het spuien bij Lauwersoog beletten.

Er zijn voldoende waarborgen voor peilbeheer op maximaal het huidige niveau. Zo is afgesproken dat de Friese Boezem ook via de sluis bij Harlingen of het gemaal bij Stavoren kan afwateren.

3.2 Nulmeting

Z8-D1, Z10-D1, Z60-D1, Z61-D1

Inspreker stelt dat niet duidelijk is of de nulmeting in het kader van de peilverhoging wordt uitgevoerd.

Er vindt voor een drietal aspecten een nulmeting plaats, te weten ecologie, grondwater en met betrekking tot de schaderegeling. De nulmeting ten behoeve van de ecologische waarden in het gebied is afgelopen zomer (2015) reeds gestart. De nulmetingen van het grondwater en de schaderegeling lopen inmiddels ook al.

Alle objecten die in bijlage 7 van het beheerplan zijn opgesomd krijgen in het kader van de nulmeting van de schaderegeling bezoek. Daarnaast is inmiddels een meldlijn beschikbaar (010-2843098) waar een ieder terecht kan met zorgen en vragen over eventuele schade als gevolg van de rietproef. Indien uw eigendommen geen onderdeel uitmaken van de lijst in bijlage 7 van het beheerplan, dan kunt u zich eveneens tot de meldlijn richten. Tijdens het gesprek met de meldlijn wordt bepaald of een melding van verwachte schade gegrond is en of een bezoek in het kader van de nulmeting noodzakelijk is. De meldingen die binnenkomen bij de meldlijn worden door een onafhankelijke partij (HDS inspecties) in behandeling genomen.

Z78-D5, Z79-D5, Z127-D1, Z122-D11

Insprekers stellen dat niet duidelijk is hoe de nulmeting wordt uitgevoerd en vinden deze ontoereikend en te beperkt/summier. Volgens een inspreker verschaft de toelichting bijvoorbeeld geen duidelijkheid over hoe de nulmeting op landbouwpercelen gaat plaatsvinden, binnen welke straal van het Natura 2000-gebied onderzoek gaat plaatsvinden en welke waarden worden gemeten.

De nulmeting beperkt zich tot de vrij op het Lauwersmeer afstromende landbouwpercelen. Voor een nadere toelichting van de nulmeting wordt verwezen naar het antwoord bij zienswijze Z8-D1 en/of kunt u contact opnemen met de meldlijn (010-2843098).

Z17-D3, Z18-D3, Z19-D3, Z20-D3, Z21-D3, Z22-D3, Z24-D3, Z25-D3, Z26-D3, Z27-D3, Z28-D3, Z30-D3, Z31-D7, Z32-D3, Z33/50-D2, Z35-D3, Z36-D7, Z42-D3, Z43/44-D3, Z45-D3, Z47-D3, Z49-D3, Z51-D3, Z52-D5, Z53-D5, Z58-D3, Z62-D3, Z63-D3, Z64-D3, Z65-D3, Z66-D3, Z67-D3, Z68-D3, Z69-D3, Z70-D3, Z71-D3, Z73-D3, Z74-D3, Z75-D3, Z76-D10, Z77-D9, Z78-D4, Z79-D4, Z81-D3, Z82-D3, Z83-D3, Z85-D3, Z86-D3, Z87-D9, Z89-D5, Z90-D6, Z91-D4, Z94-D4, Z95-D3, Z97-D7, Z99-D1, Z100-D4, Z102-D3, Z103-D4, Z105/106-D5, Z108-D3, Z109-D3, Z110-D3, Z112-D2, Z113-D3, Z114-D3, Z115-D3, Z119-D4, Z120-D3, Z121-D3, Z125-D3, Z129-D3, Z130-D3, Z132-D3, Z133-D3, Z135-D3, Z136-D3, Z139-D3, Z140-D3, Z141-D3, Z142-D3, Z143-D3, Z144-D3, Z145-D3, Z146-D3, Z147-D3, Z149-D3, Z150-D3, Z151-D3, Z153-D3, Z155-D3, Z156-D3, Z157-D3, Z158-D3, Z159-D3, Z160-D3, Z161-D3

Inspreker stelt dat er niet gestart kan worden met de peilverhoging totdat er op transparante wijze duidelijk is gemaakt hoe de huidige situatie is (met behulp van de nulmeting).

Ten tijde van dit schrijven wordt de nulmeting ten behoeve van de schaderegeling uitgevoerd (zie ook het antwoord bij zienswijze Z8-D1). Voor meer informatie over de nulmeting wordt ook verwezen naar de website van het NP Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl) en de nieuwsbrief waarvoor een ieder zich kan aanmelden (zie voor de aanmeldingsprocedure ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8).

3.3 Schaderegeling

Z8-D2, Z10-D2, Z17-D2, Z18-D2, Z19-D2, Z20-D2, Z21-D2, Z22-D2, Z24-D2, Z25-D2, Z26-D2, Z27-D2, Z28-D2, Z30-D2, Z31-D6, Z32-D2, Z33/50-D1, Z34-D3, Z35-D2, Z36-D8, Z42-D2, Z43/44-D2, Z45-D2, Z47-D2, Z49-D2, Z51-D2, Z52-D6, Z53-D6, Z55-D4, Z57-D3, Z58-D2, Z59-D6, Z60-D2, Z61-D2, Z62-D2, Z63-D2, Z64-D2, Z65-D2, Z66-D2, Z67-D2, Z68-D2, Z69-D2, Z70-D2, Z71-D2, Z73-D2, Z74-D2, Z75-D2, Z76-D9, Z77-D8, Z78-D1, Z79-D1, Z81-D2, Z82-D2, Z83-D2, Z85-D2, Z86-D2, Z87-D8, Z89-D4, Z90-D5, Z91-D3, Z94-D3, Z95-D2, Z97-D6, Z99-D10, Z100-D3, Z101-D3, Z102-D2, Z103-D2, Z104-D4, Z105/106-D4, Z108-D2, Z109-D2, Z110-D2, Z112-D2, Z113-D2, Z114-D2, Z115-D2, Z116-D2, Z118-D2, Z119-D3, Z120-D2, Z121-D2, Z125-D2, Z127-D2, Z129-D2, Z130-D2, Z132-D2, Z133-D2, Z135-D2, Z136-D2, Z138-D3, Z139-D2, Z140-D2, Z141-D2, Z142-D2, Z143-D2, Z144-D2, Z145-D2, Z146-D2, Z147-D2, Z149-D2, Z150-D2, Z151-D2, Z153-D2, Z155-D2, Z156-D2, Z157-D2, Z158-D2, Z159-D2, Z160-D2, Z161-D2, Z122-D12, Z137-D9

Inspreker stelt dat niet duidelijk is welke schade als gevolg van de peilverhoging gecompenseerd gaat worden en/of onder de schaderegeling valt. Er wordt gesteld dat de schaderegeling ontoereikend is en/of onvoldoende uitgewerkt en/of een te korte duur heeft. Door veel insprekers wordt om een volledige schadeloosstelling gevraagd in geval van schade door de peilverhoging. Bij de zienswijze worden door verschillende insprekers diverse zorgen en bezwaren geuit:

1. De kosten van maatregelen die genomen worden die tot voorkoming en/of vermindering van schade leiden, worden in deze regeling niet vergoed en dat zou wel moeten.
2. De schaderegeling zal niet vergoeden als een verzekering vergoedt.

3. Extra risico als gevolg van de peilverhoging leidt tot een premieverhoging van verzekeringen.
4. Locaties buiten de begrenzing van het Natura 2000 mogen niet buitend de schaderegeling vallen.
5. Niet duidelijk is of en hoe inkomstenderving wordt vergoed, bijvoorbeeld als gevolg van het niet bereikbaar zijn van vaste steigers en of toeristische voorzieningen.
6. De regeling voorziet o.i. niet in planschade.
7. De schaderegeling kent geen bezwaar of beroepsmogelijkheid.
8. Een budget voor de eventuele schades van € 100.000 is ontoereikend.
9. Niet duidelijk is of er een maximum is gesteld aan het uit te keren bedrag.
10. Niet duidelijk is welke schade wordt vergoed.

Het ministerie van EZ betreurt het dat er veel onduidelijkheid is over de schaderegeling en dat insprekers van mening zijn dat de schaderegeling ontoereikend is. De vastgestelde schaderegeling kan worden opgevraagd bij de provincie Groningen (door een mail te sturen naar: lauwersmeer@provinciegroningen.nl onder vermelding van 'schaderegeling'). Ook kan worden gebeld met vragen over de schaderegeling naar de provincie Groningen: 050 – 316 4369. Voorts wordt voor (reeds gepubliceerde) informatie en nieuws over de schaderegeling verwezen naar de website van het NP Lauwersmeer (www.np-lauwersmeer.nl) en de nieuwsbrief waarvoor een ieder zich kan aanmelden (zie voor de aanmeldingsprocedure ook het antwoord bij zienswijze Z117-D8).

Hierna wordt voor de ingebrachte punten een antwoord gegeven:

1. *De risico's op schade nemen niet toe, vanwege ingebouwde veiligheidsmaatregelen, zodat voorkoming van extra schade niet onder de schaderegeling valt.*
2. *De schaderegeling keert alleen schade uit die niet gedekt/uitbetaald is door een verzekering, anders zou er dubbel uitgekeerd worden.*
3. *Als gevolg van de rietproef is er geen sprake van een verhoogd risico en dus geen aanleiding om tot een premieverhoging over te gaan. De proef wordt bij slecht-weersvoorspellingen afgebroken, daarnaast wordt een peilverhoging binnen de bandbreedte van huidige streefpeilen (-0,52 m NAP tot -0,93 m NAP) uitgevoerd. Zie verder ook het antwoord op zienswijze Z13-D2.*
4. *De schaderegeling is voor een ieder van toepassing, dus ook voor buitendijks gelegen eigendommen.*
5. *Om inkomstenderving voor de watersportsector te voorkomen is in onderling overleg besloten om de einddatum van de proefperiode aan te laten sluiten op de start van het vaarseizoen.*
6. *Er is geen sprake van planschade, aangezien de rietproef een tijdelijke maatregel van 2 jaar betreft. Alleen in geval van een permanente verandering kan (indien van toepassing) aanspraak worden gemaakt op planschade. Mocht er na de proefperiode een permanente verandering van het waterbeheer volgen, dan dient hiervoor opnieuw een watervergunning te worden aangevraagd en kunt u t.z.t gebruik maken van uw recht op inspraak.*
7. *Bezwaar en beroepsmogelijkheden op de schaderegeling zijn mogelijk.*
8. *Voor de schaderegeling is geen limiet opgenomen. Het bedrag van € 100.000,- waar door veel insprekers aan wordt gerefereerd betreft slechts het bedrag dat voorlopig door de provincie Groningen is gereserveerd in het geval van schade. Indien de totale schade boven dit bedrag uitkomt wordt dit dus ook gewoon vergoed.*
9. *In de schaderegeling is geen maximum voor het uit te keren bedrag opgenomen.*
10. *Schade aan voorzieningen als gevolg van langere inundatie wordt vergoed.*

Ten overvloede wordt hier vermeld dat een ieder zich nog kan aanmelden voor de nulmeting. Zie verder ook het antwoord bij zienswijze Z8-D1.

Z56-D5

Inspreker stelt dat de schaderegeling in strijd is met toezeggingen van de gedeputeerde op 5 september 2015.

Er is tijdens de bijeenkomst van 5 september 2015 uitsluitend door de gedeputeerde gerefereerd aan de voorwaarden waaronder de proef met peilverhoging kan plaatsvinden (zie voor een toelichting van deze voorwaarden ook de beantwoording van zienswijze Z17-D4). Onderdeel van deze voorwaarden is het feit dat schade (die niet kan worden voorkomen) moet worden vergoed. Onderdeel van het beheerplan is een schaderegeling. Conform deze regeling wordt de schade die het gevolg is van maatregelen uit het beheerplan vergoed. Zie verder ook het antwoord van zienswijze Z17-D2 voor een nadere toelichting van de schaderegeling.

Z8-D3, Z10-D3, Z60-D3, Z61-D3, Z127-D3

Inspreker stelt dat eerder gemaakte afspraken (zie hieronder) met watersportverenigingen/-bedrijven niet zijn geëffectueerd, waardoor de gevolgen van de peilfluctuatie voor de watersportsector onvoldoende in kaart zijn gebracht, temeer omdat omliggende bedrijven eerder te maken hebben gehad met overstromingen ten tijde van hoogwater/storm en opstuwend water. Inspreker stelt dan ook niet akkoord te kunnen gaan met de voorgestelde maatregelen, waaronder de proef met aanpassingen van het peilregime, voordat duidelijke afspraken zijn gemaakt.

Volgens de insprekers in het kader van het beheerplan gemaakte afspraken met de watersportsector:

1. Er vindt een nulmeting plaats bij de omliggende watersportbedrijven voordat er begonnen wordt met een eventuele proef met fluctuerend peil;
2. De watersportondernemers worden proactief benaderd ook als deze buiten de directe begrenzing van het Natura 2000-gebied vallen maar wel effecten zouden kunnen ondervinden;
3. Niet alleen voorzieningen die schade ondervinden, versnelde afschrijvingen, omzetverlies of noodzakelijke aanpassingen, moeten worden vergoed maar ok de hiermee gemaakte uren van ondernemers;
4. Er wordt op korte termijn een afspraak gemaakt met de belangenbehartiger van de insprekers over de exacte uitwerking van het in het leven geroepen compensatiefonds waar bovenstaande punten, zowel procedureel als financieel, in zijn opgenomen.

Hierna wordt voor de ingebrachte punten een antwoord gegeven:

1. *Nulmeting is reeds gestart.*
2. *De ondernemers worden in het kader van de nulmeting benaderd door een onafhankelijk bureau. Het betreft hierbij de eigenaren van de objecten/zaken in de lijst van bijlage 7 van het beheerplan. Deze lijst is tot stand gekomen in overleg met de belangenbehartiger van de watersportverenigingen/-bedrijven in het gebied. Voor zover een ondernemer zijn object(en) niet in deze lijst zijn opgenomen, kan deze zich alsnog melden via de meldlijn (010-2843098). Ook eventuele schade wordt door een onafhankelijk bureau bepaald.*
3. *Een versnelde afschrijving voor een proef met een duur van 2 jaar is niet aan de orde. Ook is geen sprake van omzetverlies, omdat de periode waarin de proef wordt uitgevoerd (15 febr – 15 april) is afgestemd op het vaarseizoen.*

4. *Tijdens de bijeenkomst watersport Lauwersmeer (17-02-2014) is toegezegd dat een jaarlijks overleg met belanghebbenden, beheerders en bestuurders in het beheerplan wordt geborgd. In het beheerplan is dit geborgd: in paragraaf 7.1.3 is opgenomen dat jaarlijks een publieke avond wordt georganiseerd. Tijdens deze avond wordt iedereen op de hoogte gehouden van de uitvoering van de maatregelen en andere voor het beheerplan belangrijke zaken, zoals monitoring in het gebied.*
Op korte termijn zal geen afspraak gemaakt worden over de uitwerking van de door inspreker benoemde punten. Uitwerking van de schaderegeling hiervan heeft reeds in het beheerplan plaatsgevonden, daarnaast is de nulmeting al in uitvoering.

Z11-D1

Inspreker stelt de waterbeheerder aansprakelijk voor de kosten die voortvloeien uit de schades door de jaarlijkse peilverhoging. De extra kosten zijn volgens de inspreker het gevolg van een vergroting van de jaarlijkse onderhoudskosten aan voorzieningen in de jachthaven en extra kosten door noodzakelijke aanpassing van ontwerp en aanleg van haven.

De rietproef is voor een periode van 2 jaar. Eventuele schade als gevolg van de proef valt onder de schaderegeling. Van een vergroting van de jaarlijkse onderhoudskosten aan voorzieningen in jachthavens en extra kosten door noodzakelijke aanpassingen van ontwerp en aanleg van jachthavens is gezien de looptijd van de proef geen sprake.

De waterstanden bewegen zich nog steeds in hetzelfde traject als voordien. Als bandbreedte voor de rietproef gelden de actuele streefpeilen van -0,52 m NAP tot -0,93 m NAP. Het waterschap kan het huidige waterveiligheidsniveau, bewerkstelligen, onder meer door te letten op verwachte weersomstandigheden en de mogelijkheid tot het spuien van water uit de Friese Boezem via het Hooglandgemaal bij Stavoren en de sluis bij Harlingen.

Z121-D6

Inspreker stelt het ministerie, de provincie Groningen en de betrokken waterschappen verantwoordelijk voor schade als gevolg van calamiteiten, door de inspreker is een overzicht gegeven van de schade die hiertoe wordt gerekend, in het kort betreffen dit letselschade, water- en zoutschade aan woningen, schade aan jachthavenvoorzieningen, schade aan afgemeerde boten, waardedaling van woningen en bedrijfsschade door discontinuïteit in verhuur van woningen en levering van diensten aan toeristen.

Eventuele calamiteiten (bijvoorbeeld een peil boven de -0,52 M NAP) vallen onder de Waterwet en niet onder de rietproef. Het waterschap zorgt ervoor dat de proef niet tot hogere waterstanden leidt. Als dit dreigt, wordt namelijk het Lauwersmeer tijdig op het oude peil gebracht. De rietproef zorgt dus niet voor grotere peilfluctuaties dan in de huidige situatie al aan de orde zijn. Als bandbreedte voor de rietproef gelden de actuele streefpeilen van -0,52 m NAP tot -0,93 m NAP. Eventuele schade is dan ook uitsluitend aan de orde als gevolg van langere inundatie, dan nu al aan de orde zijn. De periode waarin de proef plaatsvindt, is daarnaast afgestemd op het vaarseizoen.

Z122-D1

Inspreker wil dat toereikende garanties worden verstrekt dat schade die zij ten gevolge van de uitvoering van het plan lijdt wordt vergoed. Daarvan is nu geen sprake.

Er is een schaderegeling en daarmee ook de garantie dat schade als gevolg van uitvoering van het beheerplan wordt vergoed. Conform de schaderegeling wordt alle schade als gevolg van de uitvoering van het beheerplan (voor zover gegrond) vergoed.

Z8-D4, Z33/50-D4, Z121-D5, Z10-D3, Z60-D3, Z61-D3, Z127-D3

Inspreker stelt dat hogere pieken in de waterstanden, als gevolg van stormen (niet kunnen spuien) in het kader van de schaderegeling niet als calamiteit mogen worden gecategoriseerd en daarmee buiten de schaderegeling vallen. Inspreker stelt dat er een gecalculeerd risico worden genomen door in de periode februari – april een hoger waterpeil aan te houden, terwijl juist in deze periode een bovengemiddelde kans is op stormen en niet kunnen lozen op de Waddenzee.

Waterschap Noorderzijlvest kan de rietproef binnen de huidige veiligheidsnormen uitvoeren. In geval van slecht weervoorspellingen en calamiteiten (waterpeil boven -0,52 NAP) wordt de proef tijdig afgebroken. Calamiteiten zoals deze in de huidige situatie al optreden, kunnen dus ook tijdens de proef optreden zonder dat deze door de proef worden veroorzaakt.

Als gevolg van de proef zal een hogere waterstand in de proefperiode hoogstens langer aanhouden. Huidige peilschommelingen worden dan ook niet groter, het water wordt alleen langer vastgehouden. Zodra uit weersvoorspellingen blijkt dat veel neerslag op komst is en/of het streefpeil van -0,52 m NAP mogelijk wordt overschreden, wordt de proef afgebroken en wordt conform de huidige situatie extra gespuid.

Z56-D3, Z57-D5

Het beheerplan leidt tot planschade: risico's en onzekerheid over waterstanden leiden tot lagere onroerendgoedprijzen. Dit is niet meegenomen in de schaderegeling.

De rietproef betreft voorsnog een proef van 2 jaar. Planschade is dan ook niet aan de orde. Voorts vindt de rietproef plaats binnen een bandbreedte die is gebaseerd op bestaande streefpeilen van de Friese Boezem (-0,52 m NAP) en Electraboezem (-0,93 m NAP).

Z59-D2

Inspreker stelt dat het vergoeden van schade slechts tijdelijk plaatsvindt en niet permanent, waardoor permanente schade aan zijn bedrijf ontstaat.

Vooralsnog is sprake van een tijdelijke proef. Indien het waterbeheer permanent wordt aangepast, dan moet er opnieuw een beoordeling van nadelige gevolgen, schade e.d. plaatsvinden (in het kader van een vergunning van de Waterwet).

Z78-D7, Z79-D7

Inspreker stelt, onder verwijzing naar het algemene doel met betrekking tot de realisatie van muizenrijke, grazige terreindelen op blz. 164, dat het Lauwersmeer geen kraamkamer voor muizen mag worden die naar mate de populatie toeneemt omliggende agrarische percelen gaan opzoeken en beschadigen. Inspreker wenst daarbij uit voorzorg een schaderegeling (volledige schadeloosstelling) waar in een dergelijk geval beroep op kan worden gedaan.

Slechts een beperkt deel van het gebied zal als gevolg van de rietproef tijdelijk inunderen. Omdat binnen het huidige peiltraject wordt gewerkt, zal dat ook niet meer zijn dan in andere jaren. Verplaatsing van muizen vanuit het

Lauwersmeergebied naar landbouwgronden in de omgeving is dan ook niet waarschijnlijk, temeer omdat de dichtheid aan muizen in de huidige situatie juist laag lijkt te zijn. Voor eventuele schade als gevolg van maatregelen in het kader van het beheerplan is een schaderegeling beschikbaar. Voor vragen over de schaderegeling wordt verwezen naar de meldlijn (010-2843098).

Z78-D10, Z79-D10, Z101-D4, Z116-D3, Z118-D3

Inspreker vreest voor wildschade (door foeragerende ganzen en/of graven en verspreiden van ziekte door vos) en wil hiervoor een schaderegeling/-vergoeding. *Een eventuele toename van ganzen of de populatie van vossen staat niet in relatie tot de maatregelen uit het beheerplan (zie voor de ganzen ook het antwoord bij Z36-D11). Er vindt reeds in de huidige situatie inspanning plaats om overlast te beperken. Buiten het Natura 2000-gebied vindt regulier schadebestrijding van ganzen en vos plaats. Er is grenzend aan het Lauwersmeer daarnaast een ganzenfoerageergebied aangewezen. Voor eventuele schade als gevolg van maatregelen in het kader van het beheerplan is een schaderegeling beschikbaar. Voor vragen over de schaderegeling wordt verwezen naar de meldlijn (010-2843098).*

Z104-D3

Inspreker stelt dat het voorzorgsprincipe niet wordt gehanteerd en dat initiatiefnemer tevens aansprakelijk is voor de schade die hierdoor ontstaat.

Het voorzorgsprincipe wordt wel gehanteerd. Waterschap Noorderzijlvest kan de rietproef binnen de huidige veiligheidsnormen realiseren. In geval van voorspellingen van veel neerslag en calamiteiten (waterpeil boven -0,52 NAP) wordt de proef afgebroken. Verder is met Wetterskip Fryslân afgesproken dat water uit de Friese Boezem kan worden gespuid via de sluis bij Harlingen of het Hooglandgemaal bij Stavoren.

Ook is er een schaderegeling waarvoor een fonds wordt opgericht alvorens de proef wordt gestart en waarvoor budget is gereserveerd.

3.4 Alternatieve maatregelen

Z4-4

Inspreker pleit voor een intensiever rietmaaibeheer langs de noordzijde van de Zoutkamperril ter plaatse van de naastgelegen Strandweg om tegemoet te komen aan de ambitie om de presentatie van het Lauwersmeergebied langs de belangrijkste toegangswegen te verbeteren en de functie van visplaats langs de oever te versterken.

Voor de komende beheerplanperiode wordt langs de noordzijde van de Zoutkamperril ingezet op een cyclisch rietmaaibeheer om een bijdrage te leveren aan een groter areaal vitaal land- en waterriet met daarbij overjarig riet. Dit laatste is noodzakelijk om de Natura 2000-doelstellingen voor diverse soorten broedvogels van rietvegetaties te kunnen behalen.

Het jaarlijks (of nog frequenter) maaien van rietland is nadelig voor broedvogels van rietvegetaties en is niet in overeenstemming met de doelstellingen.

De ambitie om de presentatie van het Lauwersmeergebied langs de belangrijkste toegangswegen te verbeteren staat daarnaast niet in relatie met het maaibeheer (zie ook zienswijze Z4-3). De betreffende visplaats blijft buiten de periode van de rietproef bereikbaar.

Z7-D2, Z29-D3

Insprekers dragen het rooien van bomen/onderhoudsmaatregelen als alternatieve maatregel aan voor het behoud van het open karakter van het gebied in plaats van het experimenteel waterbeheer.

Het behouden van de openheid vormt deels een doelstelling voor het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. De doelstelling van de peilfluctuaties is veelledig; het rooien van bomen en/of andere onderhoudsmaatregelen dragen hier onvoldoende aan bij. De peilfluctuaties zijn bedoeld voor het remmen van de bodemvormende processen, het gebied gaat nu over van zandig naar humusrijk. Door middel van peilfluctuatie wordt deze successie enigszins teruggedet. Daarnaast wordt ingezet op maximaal gebied voor waterriet langs de randen van de platen. Ook zorgt tijdelijke inundatie van oevers voor het realiseren en behouden van open, slikkige oevers die als foerageergebied dienen voor steltlopers.

Z101-D6, Z124-D2, Z137-D5

Inspreker stelt dat er andere methoden zijn om de bebossing tegen te gaan en de aangroei van riet te bevorderen, zonder dat het volledige afstroomgebied van het Lauwersmeer risico's loopt op schade. Tegen lagere kosten en kleinere risico's kan bijvoorbeeld het riet worden gemaaid of kan het Lauwersmeer niet meer worden begraasd. Ook het afrasteren van de oevers is een geschikte maatregel die de groei van riet het meeste zal kunnen bevorderen.

De doelstelling van de peilfluctuaties is veelledig en niet alleen bedoeld om bebossing tegen te gaan en aangroei van riet te bevorderen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z7-D2). Voorts blijkt uit de huidige situatie dat alleen rietmaaien onvoldoende is om de doelstellingen te kunnen realiseren. Het afrasteren van oevers wordt als maatregel ook toegepast in het kader van het beheerplan. Juist in combinatie met peilfluctuaties wordt dit als een effectieve maatregelen gezien om het areaal waterriet te bevorderen.

3.5 Extra maatregelen

Z36-D6

Inspreker stelt dat met extra gemalen en pompen wateroverlast moet worden bestreden bij het opzetten van het peil in het Lauwersmeer.

Waar nodig, ter hoogte van de vrij afstromende landbouwpercelen in het peilvak Lauwersmeer, vindt dit ook plaats (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3). Dit wordt in het kader van de watervergunning geregeld. Hier vindt tevens een nulmeting plaats.

In het beheerplan (in bijlage 7) wordt een passage opgenomen waarin staat beschreven dat bij de gebieden met vrije afstroming waar nodig voorzieningen worden getroffen om het streefpeil te handhaven.

Z48-D2, Z57-D4

Inspreker stelt dat de proef met hogere waterpeilen niet kan plaatsvinden zolang er geen beschermende maatregelen voor het achterland zijn genomen. Als voorbeelden voor mogelijke maatregelen worden aangedragen:

1. Het opheffen van het vrij afstromen van onze percelen land aan de Hooge Zuidwal te Munnekezijl;
2. Een gemaal op Lauwersoog zodat er voor het Lauwersmeergebied en haar achterland betere spuimogelijkheden komen (ook Z57-D3);

Zonder bovengenoemde maatregelen kan geen sprake zijn van een verhoogd waterpeil door een gestremde lozing.

Hierna wordt voor de ingebrachte punten een antwoord gegeven:

- 1. Voor de vrij afstromende landbouwpercelen binnen het peilvak Lauwersmeer worden aanvullende maatregelen getroffen om wateroverlast te voorkomen (zie ook het antwoord bij zienswijze Z31-D3).*
- 2. Een gemaal op Lauwersoog is vooralsnog niet noodzakelijk gebleken (Droge Voeten, 2050). In de huidige situatie zijn er voldoende spuumogelijkheden tijdens de looptijd van de rietproef. Daarbij kan, gezien het hogere peil in het Lauwersmeer, een grotere hoeveelheid water per spuibeurt op de Waddenzee worden gespuid dan bij het streefpeil van -0,93 m NAP. Door het grotere hoogteverschil stroomt het sneller en er kan ook langer worden gespuid. Kortom des te meer water in het Lauwersmeer, des te sneller het extra water kan worden gespuid. Bij het naderen van het streefpeil is de reguliere spuicapaciteit van toepassing. Een eenvoudige uitleg met een animatiefilmpje hiervan kunt u vinden op: www.youtube.com/watch?v=S8s082nLCow*

Z128-D9

Resultaten van het nieuw in te zetten experimentele waterbeheer zullen enige tijd op zich laten wachten. In de tussentijd zijn concrete aanvullende maatregelen nodig en mogelijk om een verdere achteruitgang van de kwalificerende soorten te stoppen.

De rietproef heeft juist als doel om te zien of de achteruitgang van de instandhoudingsdoelstellingen kan worden gestopt of dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Concrete aanvullende maatregelen zijn dan ook afhankelijk van de proef. Naar het zich laat aanzien zullen de resultaten van de proef op z'n vroegst in 2018 of 2019 beschikbaar komen.

In het beheerplan zijn ook andere maatregelen opgenomen, die tot doel hebben de achteruitgang van de kwalificerende soorten te stoppen. Zo nodig worden in het tweede deel van de beheerplanperiode nog aanvullende maatregelen uitgevoerd.

Z111-D2, Z54-D2

Om stroomopwaartse vismigratie voor een aantal vissoorten zoveel mogelijk in stand te houden via de genoemde sluizen (zie zienswijze Z111-D1) heeft Ingenieursbureau Tauw in opdracht van Waterschap Noorderzijlvest de mogelijke oplossingen en de voor- en nadelen van deze oplossingen op een rij gezet alsmede de hieruit gekozen variant uitgekozen. De zienswijze van inspreker richt zich op deze voorgestelde oplossing met als inzet om vismigratie via de sluizen bij Electra en het HD Louwesgemaal te allen tijde mogelijk te houden, gezien het belang van de visstand in Groningen en Drenthe.

Overdag is vismigratie bij de betreffende sluizen niet onmogelijk maar zeer beperkt, doordat deze in gebruik zijn voor scheepvaart en dan niet de juiste omstandigheden voor vismigratie kunnen worden gerealiseerd (te korte periode met een lokstroom). In de avond en nacht kunnen wel maatregelen voor vismigratie worden genomen en is vismigratie mogelijk (zie voor een toelichting van de maatregelen het antwoord bij zienswijze Z111-D1).

Z111-D3, Z54-D3

Inspreker stelt dat de peilverhoging niet kan worden gerealiseerd, voordat mitigerende maatregelen worden getroffen om effecten op vismigratie te beperken. Als mitigerende maatregelen worden aangedragen:

1. Voor alle in- en uittrekpunt, waaronder de sluis te Lammerburen (Electra) en de sluis bij het HD Louwes gemaal, wordt een vismigratievoorziening gerealiseerd die 24 uur per etmaal zowel stroomopwaarts als –afwaarts functioneert voor alle vissoorten genoemd in het Actieplan Vismigratie van het Waterschap Noorderzijlvest, waarbij de voorkeur bestaat om de natuurlijke stromingsrichting in de sluis te handhaven, waarop de vissen zich oriënteren.
2. Er vindt professionele monitoring plaats naar de effecten van de maatregelen. Door inspreker zijn hierbij verschillende onderzoeksvragen aangedragen.
3. De aanvullende lokstroompompen ten behoeve van extra vismigratievoorzieningen zijn aantoonbaar visveilig.
4. Bij de Cleveringsluizen wordt het huidige visvriendelijk sluisbeheer voortgezet.

Hierna wordt voor de ingebrachte punten een antwoord gegeven:

1. *Er worden verschillende maatregelen getroffen om vismigratie mogelijk te houden (zie voor een toelichting van de maatregelen het antwoord bij zienswijze Z111-D1). De maatregelen zijn niet 24 uur actief om verschillenden redenen.*
2. *Monitoring van de vismigratie en effectiviteit van de maatregelen vindt plaats.*
3. *Er wordt gebruik gemaakt van visveilige pompen.*
4. *Er zijn geen redenen om het huidige visvriendelijke beheer bij de Cleveringsluizen te beëindigen, dus dit wordt inderdaad voortgezet.*

Overigens kan worden gesteld dat in de huidige situatie vismigratie ook beperkt is bij hogere waterstanden (wanneer de sluisen dicht gaan). Tijdens de rietproef zal een dergelijke situatie hoogstens wat langer aanhouden, waarvoor maatregelen worden getroffen. Verder worden migratie mogelijkheden voor vis aan de Friese kant verbeterd, omdat het verschil in peil t.o.v. de Friese boezem veel kleiner wordt.

Z54-D1

Inspreker stelt dat de voorgenomen pilot peilverhoging grote gevolgen heeft voor de mogelijkheden voor vismigratie, die onvoldoende zijn gemitigeerd en ingaat tegen de doelstellingen van de KRW en het beleid van het waterschap. Dit wordt onderbouwd met voorbeelden en voorstellen worden gedaan voor verbetering. De pilot kan volgens inspreker pas van start gaan als de mitigerende maatregelen en bijbehorende monitoring zijn getest en in werking gesteld.

Realisatie van de KRW-doelen wordt in het kader van het beheerplan niet onmogelijk gemaakt. Maatregelen garanderen dat vismigratie mogelijk blijft tijdens de rietproef. Hiervoor worden in het kader van de watervergunning ook voorzieningen getroffen. Zie verder ook het antwoord bij zienswijze Z117-D6. Uit onderzoek van Tauw (2014) blijkt dat er maatregelen mogelijk zijn, het is dan ook niet nodig om de mitigerende maatregelen en bijbehorende monitoring te testen voor de start van de proef.

Z128-D10

Gerichte uitrastering van vee (zoals ook benoemd in bijlage 2 van het ontwerp-beheerplan) kan op sommige plaatsen soelaas bieden voor een aantal soorten (zoals bijvoorbeeld roerdomp en baardman). De Zoutkamerplaat leent zich bijvoorbeeld goed voor uitrastering van vee. In de Ezumakeeg wordt het riet met name weggegeten door Konikpaarden en Schotse hooglanders. Het stoppen van begrazing door paarden zou daar al tot veel verbetering kunnen leiden.

Uitrastering vindt ook plaats (in de vorm van proefvlakken). Zoals ook in het beheerplan is onderbouwd is juist een combinatie van maatregelen (o.a.

uitrastering, aanpassing begrazings- en maai-beheer en peilbeheer) belang met het oog op het realiseren van de doelstellingen.

Ongeacht de keuze voor een bepaalde aanpassing van het begrazingsbeheer blijft het zoeken naar het meest gewenste effect. Gebieden als de Lauwersmeer zijn van oorsprong sterk dynamisch van karakter. Het wisselen van maatregelen in de tijd kan daarom ook een bijdrage leveren aan een positief ruimtelijk effect op het ontstaan van vitaal rietmoeras.

Z128-D11

Ook pioniersoorten als bontbekplevier en kluut staan onder druk door de intensieve begrazing (door vertrapping van nesten). (Tijdelijke) uitrastering van schelpenbanken op o.a. de Bantswal en Zuidelijke Ballastplaat) kunnen positieve effecten hebben voor deze soorten.

Dit is juist. Mede daarom wordt geëxperimenteerd met uitrasteringen. De effecten daarvan worden onderzocht.

Z128-D12

In het ontwerp- beheerplan wordt beheer van de vossen-populatie als maatregel genoemd, omdat voor een aantal soorten de predatiedruk als mogelijk knelpunt wordt gezien. Het gericht plaatsen van vossenrasters bij pioniersoorten zou als aanvullende maatregelen ten goede komen aan het broedsucces voor soorten als kluut, noordse stern en bontbekplevier. De Hoek van de Bant en Ezumakeeg zou hier bijvoorbeeld geschikt voor zijn.

De vossenpopulatie heeft in zijn algemeenheid een effect op broedende soorten. In het kader van het beheerplan wordt beoordeeld of in de toekomst maatregelen nodig zijn.

3.6 Monitoring

Z16-D1

Inspreker verzoekt om als onderdeel van de monitoring van de pilot in beeld te brengen hoeveel en op welke plaatsen vissen in de problemen komen (achterblijven op boezemland en droogvallen) bij het verlagen van het peil aan het einde van de pilot. Inspreker wil graag van de uitkomsten op de hoogte worden gebracht en betrokken worden bij het zoeken naar oplossingen (indien aan de orde).

In de huidige situatie komt het ook voor dat vissen bij hogere waterstand kunnen achterblijven in ondiepe delen. Tijdens de rietproef wordt het water alleen langer vast gehouden. Aan het eind van de proef gaat het waterniveau langzaam terug naar het normale niveau waardoor alleen het moment van verlaging van het water wordt uitgesteld en er geen verslechtering plaatsvindt van de huidige situatie. Wij zien dan ook geen aanleiding om hierop extra monitoring in te stellen.

Z16-D2

Inspreker verzoekt om effecten van peilverhoging op bereikbaarheid en toegankelijkheid van visplaatsen en andere voorzieningen voor sportvisserij in de monitoring mee te nemen.

In de lijst van de nulmeting (zie bijlage 7 van het beheerplan) zijn de locaties en voorzieningen opgenomen waar monitoring gaat plaatsvinden. Indien er visplaatsen en/of andere visvoorzieningen op de lijst ontbreken kan dit gemeld worden via de meldlijn van de nulmeting (010-2843098).

Z36-D7

Inspreker stelt dat door monitoring van waterstanden door het waterschap in het achterland schade (aan landbouwgewassen) moet worden bepaald.

Hiervoor verwijzen we naar de nulmeting. Indien inspreker schade of risico's als gevolg van wateroverlast voorziet wordt geadviseerd om contact op te nemen met de meldlijn van de nulmeting (010-2843098).

Z78-D6, Z79-D6

Inspreker zou graag willen zien dat het zoutgehalte op verschillende dieptes jaarlijks wordt gemeten over een langere periode (> 15 jaar). Mocht het zoutgehalte toenemen dat stelt de inspreker dat het waterpeil weer verlaagd moet worden.

De rietproef betreft voorsnog een tijdelijke proef die gedurende 2 jaar plaatsvindt. Langdurige monitoring is dan ook niet noodzakelijk. Overigens maakt monitoring van zoute kweldruk onderdeel uit van de grondwatermonitoring die in het kader van de watervergunning gaat plaatsvinden.

Z152-D4, Z154-D3

Inspreker stelt dat bij de monitoring van de peilverhoging ook de effecten op vissen moet worden meegenomen. Daar er zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden als gevolg van een peilverhoging.

Monitoring van de effecten op vissen gaat plaatsvinden. Om effecten op vismigratie te voorkomen worden maatregelen (aan de Groningse kant van het Lauwersmeer) getroffen. Daarbij vindt monitoring plaats.

3.7 Bevaarbaarheid en toegankelijkheid vaarwegen

Z26-D5

Inspreker stelt dat een hogere waterstand zal leiden tot een lagere doorvaarhoogte op vaarroutes in de omgeving en dat daarmee de bevaarbaarheid in het geding is.

Peilen op watergangen in de omgeving (buiten het peilvak Lauwersmeer) zullen niet veranderen. Binnen het peilvak Lauwersmeer zou de door inspreker benoemde situatie in theorie alleen kunnen optreden ter hoogte van de burg naar het Reitdiep bij Zoutkamp. Deze brug kan echter worden geopend en dus is hier de bevaarbaarheid niet in het geding.

Z35-D1, Z55-D2, Z57-D6

Inspreker stelt dat het verhogen van het waterpeil moet plaatsvinden buiten het vaarseizoen dat op 1 april begint.

De rietproef vindt plaats binnen de periode 15 feb – 15 april. De proef zal een aaneengesloten periode van 6 tot 8 weken aanhouden. Onder gunstige omstandigheden kan de proef dus al voor 1 april zijn afgerond.

Z80-D1

Inspreker stelt dat de Friese sluis in Zoutkamp niet meer gebruikt kan worden als gevolg van de peilverhoging. Inspreker stelt daarnaast dat om de bevaarbaarheid van het Hunsingokanaal te kunnen garanderen de Hunsingosluis dicht zal moeten.

Het is juist dat de doorvaarhoogte vermindert in de Friese Sluis. Dit is ook onder het huidige peilbeheer soms het geval. Tijdens de rietproef zal vanaf het Hunsingokanaal moeten worden omgevaan via het Reitdiep. Deze situatie treedt

alleen op tijdens de proef in de periode 15 februari – 15 april en dus grotendeels buiten het vaarseizoen.

3.8 Kosten

Z138-D4

Inspreker stelt dat de waterschapslasten voor de omwonenden hoger zullen uitvallen door de voorgenomen peilverhoging.

Voor extra inzet van gemalen, maatregelen en voorzieningen om wateroverlast of andere effecten te voorkomen als gevolg van de rietproef zijn extra kosten in het beheerplan opgenomen. Deze kosten worden dan ook vanuit het beheerplan vergoed en zullen niet worden verrekend via de waterschapslasten.

Z103-D3

Inspreker stelt dat kosten van extra gebruik van gemalen als gevolg van het verhoogde waterpeil op termijn door de waterschappen afgewenteld worden op de landbouwers.

Dit is niet het geval. In het beheerplan is rekening gehouden met extra kosten van het gebruik van gemalen. Deze kosten worden dan ook vergoed vanuit het beheerplan en kunnen dan ook niet worden afgewenteld op de landbouwers.

3.9 Overige zienswijzen

Z128-D8

Inspreker stelt dat het onduidelijk is of achteruitgang van de instandhoudingsdoelstellingen voldoende geborgd is bij wat op pagina 164 en 165 wordt gesteld over nieuwe ontwikkelingen die "de kaders van Natura 2000 en KRW als input voor hun integrale belangenafweging (zullen) gebruiken".

Er is een mogelijk spanningsveld tussen de doelstellingen van Natura 2000 en KRW enerzijds en met name waterveiligheidsbeleid anderzijds. Wanneer in een beschermd gebied meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt de rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden – bijvoorbeeld Natura 2000 en KRW – én er sprake is van conflicterende belangen, wordt een passende belangenafweging gemaakt door de bevoegde gezagen.

Het ministerie van EZ is van mening dat een passende en zorgvuldige afweging heeft plaatsgevonden van de natuurdoelstellingen enerzijds en belangen van veiligheid, economie etc. anderzijds. Indien uit monitoring blijkt dat de effecten op de instandhoudingsdoelen onvoldoende zijn, kan bijstelling van de maatregelen plaatsvinden.

Z104-D2

Inspreker betoogt dat het beheerplan niet voorziet in het afwenden van het risico voor schade aan landbouwgronden.

Hierin voorziet het beheerplan wel middels de maatregelen voor de vrij afstromende agrarische percelen in het peilvak Lauwersmeer en de schaderegeling.

4 Juridische aspecten en vergunningverlening

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de juridische aspecten en de vergunningverlening.

Z31-D8

Inspreker stelt dat er sprake is van belangenverstrengeling gezien de rol van het Waterschap Noorderzijlvest (samen met provincie Groningen betrokken bij opstellen beheerplan, maar tevens verlener van watervergunning).

Er is geen sprake van belangenverstrengeling. De afdeling en medewerkers die betrokken zijn geweest bij het opstellen van het beheerplan en de afdeling en medewerkers die betrokken zijn bij de watervergunning zijn strikt gescheiden.

Z34-D4

Inspreker stelt dat de gemeente conform de Grondwaterwet de zorgplicht heeft om de grondwaterstand zoveel mogelijk te handhaven (zie ook memorie van toelichting bij de wetswijziging Wet verankering en bekostiging).

De gemeente heeft een grondwaterzorgplicht op basis van de Wet gemeentelijke watertaken. De gemeente is daarmee verantwoordelijk voor het in het openbaar gemeentelijk gebied nemen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

De zorgplicht wordt in acht genomen. Zo vindt er monitoring plaats van nadelige gevolgen en vormt het experimenteel waterbeheer voorlopig slechts een proef.

Z117-D7

Inspreker verwijst naar de tabel op pagina 140 en 141:

- van sommige activiteiten wordt al te gemakkelijk aangenomen, dat er geen kans is op negatieve of significante effecten, zoals defensieactiviteiten.
- van de gaswinning is slechts een gedeelte vergund op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet); de nieuwste winningen zijn wel vergund (zoals Moddergat c.a.) maar oudere winningen niet (zoals o.a. alle winningen in Groningen: de aanname dat er geen effecten zullen zijn, is niet bij voorbaat terecht.

Defensieactiviteiten

Het huidige gebruik van de Marnewaard en de Willem Lodewijk van Nassaukazerne is getoetst in een Globale Effect Analyse (GEA) (Bureau Meervelt, 2013). Hieruit is gebleken dat het gebruik niet leidt tot significant negatieve effecten. In het beheerplan wordt verwezen naar het onderzoek van Bureau Meervelt (zie ook blz. 147 van het beheerplan).

*In de voorgenoemde GEA is het militair luchtverkeer niet meegenomen, hiervoor wordt gewerkt aan een landelijke Natuurbeschermingswetvergunning. In het beheerplan wordt naar deze landelijke afspraken verwezen (zie ook blz. 134 van het beheerplan). Het beheerplan is daarmee niet van toepassing op deze activiteit; daarom worden verder ook geen effecten van deze activiteit bepaald (zie ook de tabel in bijlage 4; blz. 279). **Het feit dat in de tabel op blz. 142 staat vermeld dat significante effecten van het vliegverkeer (regel 58b) zijn uitgesloten is dan ook niet in lijn met de rest van het beheerplan en dan in het bijzonder bijlage 4. De tabel op blz. 142 wordt hiervoor aangepast.***

Gaswinning

*De nieuwste winningen (Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen) hebben een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze gaswinningen behoren daarmee conform het beheerplan tot categorie 3: Vergunningplichtige activiteiten, die (afzonderlijk) vergund blijven. Een effectbeoordeling van deze gaswinningen is niet nodig in het kader van het beheerplan. De resterende, oudere winningen (niet Nb-wet vergund) zijn alle locaties met relatief kleine gasvelden waar al langer wordt geboord. In het kader van de nieuwe winningen vindt (als voorwaarde onder de verleende Nb-wet vergunning) monitoring plaats, dit betreft monitoring van de bodemdaling van de totale gaswinning (het effect van oude en nieuwe winningen kan immers niet uit elkaar worden gehouden). Als voorwaarde is gesteld dat bij effecten de gaswinning moet stoppen of maatregelen moeten worden genomen om effecten te compenseren. Daarmee vallen de oude winningen ook onder de reikwijdte van de Nb-wet vergunning voor de nieuwe winningen en daarmee worden ook de oude winningen onder categorie C3 (Nb-wet vergund) in het beheerplan geplaatst. **Het bovenstaande is nader toegelicht in het beheerplan.***

Z128-D13

Niet duidelijk is of alle activiteiten die nu (globaal) getoetst zijn voldoen aan de wettelijke definitie van bestaand gebruik. Artikel 1, onder m, van de Natuurbeschermingswet geeft de definitie van bestaand gebruik; "gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag". Uit de jurisprudentie volgt dat het om feitelijk gebruik op 31 maart 2010 gaat dat sindsdien ongewijzigd is.

*Het beheerplan heeft niet als doel om in beeld te brengen welke vormen van gebruik tot het bestaand gebruik (conform Artikel 1, onder m, van de Natuurbeschermingswet) worden gerekend. In het beheerplan is al het huidige gebruik beschreven en getoetst in het licht van de instandhoudingsdoelen. Onder het huidig gebruik wordt verstaan het gebruik al het gebruik dat ten tijde van het opstellen van het Natura 2000 beheerplan (peildatum 1 april 2014) in en rond het Lauwersmeer plaatsvond. Hieronder valt het bestaand gebruik Natura 2000 (peildatum 31 maart 2010). Uit het beheerplan volgt welke activiteiten in het gebied kunnen plaatsvinden en (voor zover van toepassing) onder welke voorwaarden. **In het beheerplan is in paragraaf 4.3.2 wel een extra toelichting opgenomen van de definitie bestaand gebruik ter verduidelijking van het gebruik dat hieronder valt.***

Z128-D14

In de tabel op pagina 140 e.v. wordt in sommige gevallen wel erg makkelijk aangenomen dat er geen (significant) negatieve effecten zijn (bijvoorbeeld activiteiten als faunabeheer en schadebestrijding en windsurfen).

Faunabeheer en schadebestrijding en windsurfen kunnen op kleine schaal en plaatselijk een beperkt negatief effect hebben op bijvoorbeeld broedvogels. Er zijn echter geen aanwijzingen gevonden voor een significant negatief effect.

Z128-D15

In bijlage 4 van het ontwerp-beheerplan staan activiteiten beschreven welke als vergunning vrij worden opgenomen in het beheerplan. Op basis van de omschrijving in deze tabel is het niet altijd duidelijk welke activiteiten precies vrijgesteld worden van vergunningplicht en welke kwalificeren als bestaand gebruik.

In de tabel (zie 2^e kolom) is aangegeven onder welke categorie een bepaalde vorm van gebruik valt. De betreffende categorieën zijn aan het begin van bijlage 4 toegelicht. Hieruit kan worden opgemaakt welke activiteiten vrijgesteld worden van vergunningplicht.

De tabel heeft niet als doel om het bestaand gebruik Natura 2000 (peildatum 31 maart 2010) van het huidig gebruik te onderscheiden. De tabel geeft een overzicht van het totale huidig gebruik. Hieronder wordt verstaan het gebruik dat ten tijde van

het opstellen van het Natura 2000 beheerplan (peildatum 1 april 2014) in en rond het Lauwersmeer plaatsvond. Hieronder valt het bestaand gebruik Natura 2000 (peildatum 31 maart 2010).

Z128-D16

Inspreker meent dat onduidelijk is welke activiteit vrijgesteld is van vergunningplicht bij beheer- en schadebestrijdingactiviteiten. Op pagina 148 is vermeld dat beheer en schadebestrijding binnen en buiten het gebied geen negatieve effecten hebben. Wij missen echter een precieze omschrijving van de activiteiten die getoetst zijn en worden vrijgesteld. Daardoor zijn de omvang, de intensiteit en de locaties van de beheer en schadebestrijding die wordt vrijgesteld onduidelijk. Evenmin is duidelijk of de vrijstelling alleen geldt voor de in de tabel bij punt 5 en 6 genoemde beheer en schadebestrijding activiteiten. Daarnaast lijken de termen jacht en schadebestrijding in de tabel door elkaar gehaald te worden. Dit zijn in de Flora- en faunawet verschillende termen. Nu niet inzichtelijk is om welke beheer en schadebestrijding activiteiten het precies gaat en in welke omvang en intensiteit en op welke locaties is het standpunt dat significant negatieve effecten zijn uitgesloten onnavolgbaar.

Tabel in bijlage 4 van het beheerplan wordt aangepast voor het onderdeel beheer- en schadebeschrijving (punt 5 en 6). In de tabel is een toelichting opgenomen van de gebruiksvormen jacht en beheer & schadebestrijding. Bij punt 5 is toegelicht welke activiteiten binnen het Natura 2000-gebied plaatsvinden. Bij punt 6 is met name beheer en schadebestrijding van ganzen relevant (gezien het raakvlak met de doelstelling voor enkele ganzensoorten). Beheer en schadebestrijding van ganzen vindt plaats conform de Fryske Guozzenoanpak of het ganzenakkoord Groningen. Met deze aanpak worden effecten uitgesloten. Beheer- en schadebestrijding van andere soorten is veelledig, maar vindt plaats conform landelijke vrijstelling, verleende ontheffingen en/of aanwijzingen in het kader van de Flora- en faunawet.

Z137-D6

Inspreker stelt dat de huidige natuur is ontstaan in het Lauwersmeer bij het huidige peilbeheer dat 40 jaar op de zelfde wijze heeft plaats gevonden. Dus kan worden gesteld dat hetgeen in bijlage C4.3 wordt gesuggereerd, Het spuiregime van Noorderzijlvest een mogelijk significant negatief werkt ten opzichte van de instandhoudingsdoelstelling, moeilijk stand zal kunnen houden want de huidige natuur is onder dit peilbeheer ontstaan.

De huidige ontwikkeling die het gebied sinds de afsluiting van het gebied van de Waddenzee doormaakt, is inderdaad een gevolg van het huidige peilbeheer, alsook het gevoerde maai- en begrazingsbeheer. Dat wil echter niet zeggen dat deze ontwikkeling ook gewenst is met betrekking tot de instandhoudings-doelstellingen. De vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied zijn gebaat bij een dynamische omgeving met gradiënten en pionierhabitats. Voortzetting van het huidige beheer leidt tot voortgaande successie en toename van bos/struweel waardoor duurzame instandhouding van de omstandigheden voor realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen steeds moeilijker en uiteindelijk onmogelijk wordt. Dit blijkt ook uit het feit dat het merendeel van de vogeldoelsoorten van het Lauwersmeer een negatieve trend laten zien. Het huidige (peil)beheer is dan ook onvoldoende om het Lauwersmeer te stabiliseren in een mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos, zoals in de doelstellingen uit het aanwijzingsbesluit Natura 2000 is geformuleerd.

Z122-D13

Inspreker is van mening dat het ontwerp beheerplan strijdig is met een aantal wetten en regelgeving en stelt o.a. dat het ontwerpbeheerplan:

1. Onvoldoende zorgvuldig is voorbereid en gemotiveerd, er sprake is van een onevenredige belangenafweging en vooringenomen is en daarmee in strijd is met artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).
2. Mensenrechten onvoldoende eerbiedigt en zodoende in strijd is met de Grondwet, het EVRM en Europese richtlijnen;
3. In strijd met de Waterwet tot stand is gekomen.
4. In strijd is met het evenredigheidsbeginsel als bedoeld in artikel 3:4 lid 2 Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Wanneer in een beschermd gebied meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt de rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden – bijvoorbeeld Natura 2000 en KRW – én er sprake is van conflicterende belangen, wordt een passende belangenafweging gemaakt door de bevoegde gezagen.

Het ministerie van EZ is van mening dat een passende en zorgvuldige afweging heeft plaatsgevonden van de natuurdoelstellingen enerzijds en belangen van veiligheid, economie etc. anderzijds. Aan de totstandkoming van het beheerplan is dan ook een uitvoerig traject vooraf gegaan waarbij diverse belangengroepen betrokken zijn geweest (zie ook het antwoord bij zienswijze Z12-D2). Voorts zijn er diverse voorwaarden gesteld aan de uitvoering van de rietproef om de veiligheid van omwonenden te waarborgen en schade te voorkomen. Verder wil het ministerie van EZ erop wijzen dat het beheerplan een visiedocument op hoofdlijnen betreft. Nadere uitwerking van o.a. de maatregelen dient dan ook nog plaats te vinden. Zo vindt in het kader van de watervergunningaanvraag een grondige risico-analyse van de rietproef plaats en dienen de nadelige gevolgen nader in beeld gebracht te worden. In opdracht van het Waterschap Noorderzijlvest is daarnaast door een onafhankelijk bureau een beheerprotocol opgesteld om de waterveiligheid tijdens de proef te bewerkstelligen. Het protocol zal onderdeel gaan uitmaken van de watervergunning.

Z78-D8, Z79-D8

Inspreker wenst de garantie dat in het Lauwersmeer geen bijzondere planten/habitattypen tot ontwikkeling komen als gevolg van de beheermaatregelen die tot knelpunten kunnen leiden met betrekking tot de PAS.

Deze zienswijze heeft een relatie met de PAS: Het maatregelenpakket is erop gericht om de achteruitgang van de kenmerkende en bijzondere gradiënten en pionierhabitats, die een belangrijk leefgebied voor de vogeldoelsoorten vormen, te stoppen en te verbeteren. Dit sluit ook aan bij de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het gebied is aangewezen. De ambitie om bijzondere en zeldzame natuurwaarden te realiseren sluit nadrukkelijk aan bij de aanwijzing en status van het gebied als Natura 2000.

Een aanzienlijk deel van de aanwezige vegetaties kwalificeren reeds als habitattypen en worden als stikstofgevoelig beschouwd. Voorbeelden hiervan in het Lauwersmeer zijn het habitattypen H2130A grijze duinen (kalkrijk) en H2190A vochtige duinvalleien (open water). Het Lauwersmeer is uitsluitend als Vogelrichtlijngebied aangewezen. Aanwezigheid van stikstofgevoelige habitattypen zijn daarom alleen relevant voor zover deze leefgebied voor de doelsoorten vormen. Uit de PAS-gebiedsanalyse (zie bijlage 5 van het beheerplan) blijkt dat een beperkte overschrijding van de KDW's van enkele habitattypen niet tot knelpunten leidt. Het Lauwersmeer is niet aangewezen als PAS gebied.